

بررسی رابطه بین شرکت‌های شبه دولتی، هزینه نمایندگی، کیفیت گزارشگری مالی و سیاست‌های مالی و حاکمیتی شرکت‌ها: آزمون تئوری اقتصاد سیاسی

حسین جنت مکنان

استادیار، گروه حسابداری، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، خوزستان، ایران (نویسنده مسئول)
Ho.Jannat1987@iau.ac.ir

شاهرخ بزرگمهریان

استادیار، گروه حسابداری، واحد مسجد سلیمان، دانشگاه آزاد اسلامی، خوزستان، ایران
Bozormehrian97@gmail.com

محسن جنت مکنان

دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه حسابداری، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، خوزستان، ایران
Rastapopofarm1@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۲۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۸

چکیده

سیاست خصوصی‌سازی و کوچک‌سازی دولت با تصویب قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی به طور جدی‌تری در کشور مورد پیگیری قرار گرفت. اگر چه اقدامات قابل توجه و مؤثری تاکنون در این زمینه صورت گرفته است اما اقدامات صورت گرفته، چالش‌هایی را نیز در این زمینه به وجود آورده است. به همین منظور، در پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین شرکت‌های شبه دولتی و هزینه نمایندگی، کیفیت گزارشگری مالی، تقسیم سود، سیاست انتخاب و حق الزحمه حسابرس در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شده است. در این پژوهش از درصد مالکیت نهادی شبه دولتی برای سنجش ارتباطات سیاسی استفاده گردید. به همین منظور، داده‌های مربوط به شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی ده ساله بین سال‌های ۱۳۹۲ الی ۱۴۰۱ برای ۱۱۳ شرکت استخراج و از الگوی رگرسیونی داده‌های ترکیبی با استفاده از نرم افزار آماری ۹/۵ EViews برای آزمون فرضیه‌ها استفاده گردید. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که شرکت‌های با مالکیت نهادی شبه دولتی ارتباط مثبت و معناداری با هزینه نمایندگی دارد. و همچنین نتایج فرضیه دوم پژوهش نشان از پایین بودن کیفیت گزارشگری مالی در این شرکت‌ها دارد. در فرضیه سوم نشان داد که اینگونه شرکت‌ها به منظور جلب حمایت سرمایه‌گذاران سود سهام بیشتری پرداخت می‌کنند. و در خصوص انتخاب موسسه حسابرسی، نتایج فرضیه‌های چهارم و پنجم پژوهش نشان داد که این شرکت‌ها تمایل کمتری به انتخاب حسابرس متخصص صنعت دارند و در ازای آن حسابرسان در قبال ریسک بیشتر حسابرسی این شرکت‌ها حق الزحمه بیشتری را طلب می‌کنند. **واژه‌های کلیدی:** ارتباطات سیاسی، شرکت‌های شبه دولتی، هزینه نمایندگی، کیفیت گزارشگری مالی، حسابرس متخصص صنعت.

۱- مقدمه

می‌گذارد بلکه سیاست‌های مالی و حاکمیتی شرکت‌ها را در زمینه‌های مختلف تحت تاثیر قرار می‌دهد و در نهایت ممکن است باعث ایجاد تفاوت چشمگیر در کیفیت گزارشگری مالی^۴ شرکت‌های دارای ارتباط سیاسی در مقایسه با سایر شرکت‌ها می‌گردد. کیفیت گزارشگری مالی میزان صداقت مدیران در ارائه اطلاعات منصفانه و حقیقی برای تصمیم‌گیرندگان تعریف شده است. به بیان دیگر، هرگاه مدیران در ارائه اقلام مندرج در صورت‌های مالی دو واژه‌ی بیطرفی و عینیت را رعایت کرده باشند، می‌توان گفت گزارش‌های مالی با کیفیت می‌باشند(براندت و همکاران^۵، ۲۰۱۰). اهمیت ارتباطات سیاسی و کیفیت گزارشگری مالی به این عامل بستگی دارد که کدام انگیزه بر گزارش‌دهی مالی مسلط می‌باشد. پژوهش‌های اخیر نشان داده هرچه شفافیت بیشتری وجود داشته باشد قابلیت بهره‌مندی از مزایای خصوصی کاهش می‌یابد. بنابراین مدیران این شرکت‌ها سعی بر آن دارند تا با عدم شفافیت گزارشگری مالی فعالیت‌های سیاسی خود را پنهان سازند(حبیب و همکاران^۶، ۲۰۱۷) همچنین مشکل دیگری که شرکت‌های دارای ارتباط سیاسی با آن روبرو هستند وجود مساله نمایندگی^۷ است. شلیفر و ویشنی^۸ (۱۹۹۷) عنوان می‌کنند که با افزایش تمرکز مالکیت به سطحی که در آن مالک کنترل موثری از شرکت را بدست می‌آورد ماهیت مسائل نمایندگی از اختلاف مدیر- سهامدار به اختلافات میان مالک کنترل کننده و سهامداران اقلیت^۹ منتقل می‌شود. استدلال تئوری نمایندگی فرض می‌کند که شرکت‌های با ارتباطات سیاسی می‌توانند از منابع آن برای مزایای سهامداران یا افراد داخلی مرتبط سیاسی به جای منفعت سهامداران استفاده کنند. ظهور شرکت‌های با ارتباط سیاسی می‌تواند سهامداران را در معرض خطر قرار دهد. بدین منظور که سهامداران نهادی و اقلیت را در معرض مساله نمایندگی قرار دهد. مکانیسم حاکمیت شرکتی ابزارهایی برای تضمین این امر هستند که مدیران به نفع سهامداران عمل کنند و هزینه نمایندگی کاهش یابد. مهمترین این مکانیسم‌ها هیئت مدیره است که حسابرس مستقل را استخدام کرده و حق الزحمه‌ها را تعیین می‌کند (دیکو^{۱۰}، ۲۰۱۷). شن^{۱۱} (۲۰۱۵) نشان می‌دهد که شرکت‌های بورس سهام تایوانی با حاکمیت شرکتی قوی تمرکز کمتری بر ایجاد روابط سیاسی دارند، در حالیکه شرکت‌های با ارتباط سیاسی احتمالاً رویه‌های حاکمیت ضعیفی را نشان می‌دهند. چانی

واگذاری شرکت‌های دولتی، فرآیندی اجرایی و مالی است که به «خصوصی‌سازی» تعبیر می‌شود و اکثر دولت‌های جهان برای انجام اصلاحات در اقتصاد کشورشان آن را اجرا می‌کنند. تجربه نشان داده است که دخالت مستقیم دولت در اقتصاد، به شکل تصدی‌گری اقتصادی، نه تنها نتوانسته مشکلات اقتصادی را مرتفع سازد، بلکه در بسیاری موارد، مانع رشد و توسعه بوده است. بطور قطع هدف از خصوصی‌سازی، کاهش نقش بخش عمومی در اقتصاد و سپردن امور به بخش خصوصی است. اما مسأله قابل توجه این است که بررسی‌ها و آمارهای اعلام شده از جریان واگذاری‌ها در ایران حاکی از آن است که درصد قابل توجهی از بنگاه‌های دولتی در جریان خصوصی‌سازی نه به بخش خصوصی، بلکه مجدداً به بخش عمومی واگذار گردیده‌اند. به گونه‌ای که نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی بیشترین سهم را از جریان واگذاری‌ها داشته‌اند. این نهادها امروزه به عنوان نهادهای شبه‌دولتی نامیده شده‌اند. وجود این شرکت‌ها باعث تقویت ارتباطات سیاسی^۱ گردیده. لذا استفاده از نظریه اقتصاد سیاسی^۲ برای شرح متغیرهای اقتصادی و مالی از توجیه کافی برخوردار است.

اقتصاد سیاسی از نیمه دوم قرن بیستم وارد متون اقتصادی جهان شد که مربوط به مدیریت امور اقتصادی توسط نهادهای سیاسی است. در این اقتصاد نهادهای قدرت به دنبال ایجاد رانت برای پشتوانه قدرت سیاسی خود هستند. یعنی به گونه‌ای از موقعیت استفاده می‌کنند که بتوانند اقتصاد رانتی را برای تداوم قدرت سیاسی خود ایجاد کنند. در این اقتصاد دولت-ها و سایر نهادهای سیاسی از طریق بکار بردن شیوه‌هایی از سوی خود به دنبال بهینگی اهدافشان می‌باشند که لزوماً تخصیص بهینه منابع را دنبال نمی‌کنند(ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۶). پژوهش‌های چند سال اخیر مزایای متعددی را برای شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی در ابعاد مختلف نشان می‌دهد. شرکت‌های دارای ارتباط سیاسی می‌توانند دسترسی آسانی به قانونگذاری یا تاثیر بیشتری بر آن‌ها داشته باشند و در نتیجه قراردادهای دولتی بیشتری را دریافت کنند. علاوه بر آن دسترسی به بدهی‌های بلند مدت را می‌توان از دیگر مزایای شرکت‌های دارای ارتباط سیاسی نام برد(بروکس^۳، ۲۰۱۶). روابط و نفوذ سیاسی نه تنها بر وضعیت مالی بنگاه‌های اقتصادی تاثیر

7 . Agency issues

8 . Shleifer & Vishny

9 . Minority shareholders

10 . Dicko

11 . Shen

1 . Political connection

2 . Theory of Political Economy

3 . Brooks

4 . Financial Reporting Quality

5 . Brandt & et al

6 . Habib & et al

را بر برون‌دادهای اقتصادی بررسی می‌کنند. اقتصاد سیاسی بر این امر پا فشاری می‌کند که می‌بایستی مناسبات قدرت به عنوان نیروها و فرآیندهای بنیادین و تعیین کننده در بازار، در تحلیل‌ها آورده شده و برجسته شوند. چشم پوشی از روابط قدرت در تحلیل‌های اجتماعی، سیاسی و یا هر نوع تحلیل دیگری به هیچ وجه توجیه‌پذیر نخواهد بود (مسکو^۴، ۲۰۰۹). در کشورهایی که سیستم حقوقی، قدرت کافی برای حمایت از امنیت سرمایه گذاران بخش خصوصی ندارد ارتباطات سیاسی و نزدیکی به دولت امتیاز ارزشمندی برای شرکت‌ها برای فائق آمدن بر نارسایی‌های چنین بازاری محسوب می‌گردد (بوباگری و همکاران^۵، ۲۰۱۲). مطالعات زیادی نشان می‌دهد که پیروی از استانداردهای حسابداری به تنهایی کیفیت صورت‌های مالی را تضمین نمی‌کند. زیرا عوامل دیگری نیز بر کیفیت صورت‌های مالی و گزارشگری مالی تأثیر دارند. یکی از عوامل با اهمیت، نفوذ سیاسی مدیران و مالکان بنگاههای اقتصادی در محافل سیاسی و روابط آنها با کانون‌های قدرت سیاسی است (چنی و همکاران^۶، ۲۰۱۱). وجود ارتباطات سیاسی منجر به انتصاب مدیران شرکت بر اساس روابط می‌گردد تا بر اساس ضوابطی از قبیل تجربه و سوابق شغلی، وجود این مدیران ممکن است با انحراف شرکت از اهداف نهایی خود همراه باشد. در نتیجه این دسته از مدیران تمایل دارند برای ارتقای موقعیت سیاسی خود به هر نحوی شده نظر مساعد کارفرما را جلب نمایند. بنابراین، برای دستیابی به اهداف اجتماعی یا سیاسی که نهادهای سیاسی به آنها علاقه دارند، مدیران ارشد شرکت‌ها مجبور می‌شوند در پروژه‌های غیرسودآور سرمایه‌گذاری کنند؛ پروژه‌هایی که از لحاظ سیاسی مطلوب است ولی موجب ناکارایی سرمایه‌گذاری^۷ و عملکرد ضعیف شرکت می‌شود (پن و تیان^۸، ۲۰۱۷). این عملکرد ضعیف موجب می‌گردد که مدیران برای حفظ جایگاه خود به استفاده از رویه‌های حسابداری متهورانه رغبت بیشتری داشته باشند. همچنین فاسیو^۸ (۲۰۰۶) ادعا می‌کند که در بازارهای نوظهور با یک محیط قانونی ضعیف، مدیران احتمالاً از ارتباطات سیاسی برای پیشبرد منفعت خود استفاده می‌کنند. استدلال تئوری نمایندگی فرض می‌کند که شرکت‌های با ارتباطات سیاسی می‌توانند از منابع آن برای مزایای سهامداران یا افراد داخلی مرتبط سیاسی به جای منفعت سهامداران استفاده کنند. ظهور شرکت‌های با ارتباطات سیاسی می‌تواند سهامداران را در معرض خطر قرار دهد. بدین منظور که سهامداران نهادی و اقلیت را در معرض

(۲۰۱۱) بیان کرد که شرکت‌های با ارتباطات سیاسی منابع کافی برای اجتناب از روش‌های حاکمیت خوب را بدون خسارت مالی دارند. در این محیط، حسابرسان خارجی مستقل می‌توانند جای خالی را در نظارت شرکتی پر کرده و به عنوان یک ناظر معتبر برای سهامداران کنترل کننده عمل کنند (خان و همکاران^۱، ۲۰۱۶). اهمیت ارتباطات سیاسی و سیاست انتخاب حسابرس و همچنین میزان حق الزحمه حسابرس^۲ یک پرسش تجربی است که به این عامل بستگی دارد که کدام انگیزه گزارش‌دهی مالی مسلط می‌باشد. همچنین توزیع سود سهام^۳ به عنوان یک مکانیسم نظارتی می‌تواند نقش بنیادی در محدود کردن مسائل نمایندگی ایفا می‌کند. به طوریکه پرداخت سود می‌تواند میزان وجه نقد آزاد در دست مدیران را کاهش دهد. در این پژوهش سعی بر آن شده که به آزمون نظریه اقتصاد سیاسی بپردازد که وجود ارتباطات سیاسی شرکت‌ها چه تاثیری می‌تواند بر اتخاذ سیاست‌های مالی و حاکمیتی شرکت‌ها داشته باشد. انجام این پژوهش در بورس اوراق بهادار تهران ضروری به نظر می‌رسد. زیرا کشور ایران یک محیط ایده آل برای بررسی اقتصاد سیاسی است. در ایران نیز روابط سیاسی دارای ابعاد پرننگی است. یکی از بالاترین نسبت شرکت‌های دولتی یا وابسته به دولت را در جهان دارا می‌باشد. پژوهش صورت گرفته در ایران در خصوص حوزه اقتصاد سیاسی ناچیز بوده امید است با انجام این پژوهش بتواند اطلاعات سودمندی را در اختیار تدوین کنندگان استانداردهای حسابداری، مسئولان سازمان بورس اوراق بهادار تهران و سایر ذینفعان قرار دهد و موجبات رشد و توسعه پژوهش و مبانی نظری در این حوزه را فراهم آورد.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱- ارتباطات سیاسی و کیفیت گزارشگری مالی :

اقتصاد سیاسی در واقع پاسخ به این سوال است که چگونه امور سیاسی بر برون‌دادهای اقتصادی تأثیر گذار است. در تعریف کلی می‌توان اقتصاد سیاسی را بررسی تعامل علم اقتصاد و سیاست دانست. اقتصاد سیاسی مربوط به مدیریت امور اقتصادی توسط دولت است. تعریفی که از نظریه اقتصاد سیاسی بیان می‌شود عبارتست از: کنش و واکنش متقابل نیروها و عوامل اقتصادی و سیاسی، بدون اولویت بخشیدن به یکی از آنها و فرعی شمردن دیگری می‌باشد (پورا احمدی، ۱۳۸۱). در سال‌های اخیر شاهد رشد فزاینده تعداد مقالاتی بوده‌ایم که تأثیر امور سیاسی

۵. Boubakri & et al
۶. Deficient Investment
۷. Pan & Tian
۸. Facio

۱. Khan & et al
۲. Audit Fee
۳. Distribution of dividends
۴. Mosco

۳-۲- ارتباط سیاسی و سیاست های انتخاب و پرداخت

حق الزحمه حسابرس

با توجه به مطالعات انجام شده برای شرکت های دارای ارتباطات سیاسی به جهت کاهش هزینه های نمایندگی، یک حسابرسی با کیفیت مطلوب ضروری به نظر می رسد. در خصوص انتخاب حسابرس در شرکت های دارای ارتباطات سیاسی دو نظریه مطرح است. بیلسی و پترونی^۳ (۲۰۰۱) به عنوان یک مدرک تایید کننده گزارش می کند که اعضای مستقل هیئت مدیره معمولاً حسابرسان متخصص صنعت^۴ را استخدام می کنند. حسابرسان متخصص صنعت می توانند بواسطه تکنولوژی های حسابرسی بهتر، استفاده از افراد حرفه ای متخصص، استفاده از برنامه های حسابرسی استاندارد شده هر صنعت، صلاحیت و شایستگی برای فراهم کردن حسابرسی با کیفیت بالا را داشته باشند (بروکس، ۲۰۱۶). نظریه دوم بر این مبناست که حسابرسان متخصص صنعت حسابرسی با کیفیت بالاتری ارائه می دهند زیرا قابلیت نظارتی بهتری دارند و نسبت به حفظ اعتبارشان مشتاق تر هستند. حسابرسی شدن شرکت ها توسط حسابرسان متخصص صنعت می تواند مزایایی مانند شفافیت بهتر، مدیریت سود کمتر و هزینه سرمایه پایین تری داشته باشند. شرکت های با ارتباط سیاسی که انتظار دارند که از نهادهای سیاسی قدرتمند مزایایی بدست آورند به دلایل زیر تمایلی به حسابرسان متخصص صنعت ندارند: ابتدا اینکه شرکت های دارای ارتباط سیاسی متمایل به ارائه اظهارات مالی مبهم تری هستند و دوم اینکه هرچه شفافیت بیشتری وجود داشته باشد قابلیت بهره مندی از مزایای خصوصی کاهش می یابد تا فعالیت های سیاسی خود را پنهان سازند (حبیب و همکاران^۵، ۲۰۱۷).

فارغ از هر انتخابی از آنجائیکه حسابرسان ریسک بالاتری را در خصوص شرکت های دارای ارتباط سیاسی ملاحظه می کنند. مراقبت های حرفه ای بیشتری را در کار حسابرسی اقدام می کنند و به تبع آن حق الزحمه های حسابرسی بالاتری را مطالبه می کنند در نتیجه سرمایه گذاران نهادی احتمالاً در خصوص شرکت های با ارتباط سیاسی با ریسک بالاتری مواجه هستند. سرمایه گذاران نهادی به منظور ادای حقوق اعتباری به سهامدارانشان احتمالاً اقدام حسابرسی بیشتری را برای شرکت های با ارتباط سیاسی درخواست می کنند سوابق شرکت های دارای ارتباط سیاسی نشان می دهد که شرکت های دارای ارتباط سیاسی اغلب از کیفیت پایین گزارشگری مالی، عدم شفافیت و مسئله نمایندگی برخوردار می باشند. در نتیجه عقیده بر این

مسائل نمایندگی قرار دهد. چانی و همکاران (۲۰۱۱) معتقدند که به دلیل حمایت نهادهای سیاسی از ارتباطات سیاسی، در شرکت هایی که روابط سیاسی حاکم است، محیط عملیاتی شفاف نیست. در نتیجه کیفیت اطلاعات در شرکت های دارای اطلاعات سیاسی پایین تر از سایر شرکت ها است.

۲-۲- ارتباط سیاسی و تقسیم سود:

توزیع سود سهام می تواند به عنوان یک عامل نظارتی کاهش هزینه های نمایندگی در شرکت های با ارتباطات سیاسی عمل کند. پرداخت سود سهام میزان جریان نقد آزادی را که شرکت های با ارتباطات سیاسی قصد دارند با انگیزه های شخصی حفظ کنند، کاهش می دهد. اگر وجه نقد حاصل از سودها به عنوان سود سهام پرداخت نشود، آن ها ممکن است توسط افراد داخلی قدرتمند یا افرادی دیگر برای مزیت یا سرمایه گذاری شخصی - شان در پروژه های بدون سودی مصرف شود که کانالی برای مزیت شخصی شان می شود (بنجامین و همکاران^۱، ۲۰۱۵). شرکت های دارای ارتباطات سیاسی در رقابت برای انتقال ثروت ممکن است حمایت از حزب سیاسی خود را برگزینند و در ازای آن انتظار حمایت در هنگام دشواری مالی توسط آن حزب سیاسی را داشته باشند. مطالعات گذشته بیانگر آن است که احتمالاً وجود شرکت های با ارتباطات سیاسی منجر به کاهش پرداخت سود سهام می شود. کائو^۲ و همکاران (۲۰۱۲) رابطه منفی را میان سود سهام و ارتباطات سیاسی گزارش می کنند. از سوی دیگر بوباگری و همکاران (۲۰۱۲) بیان می کنند که شرکت های دارای ارتباطات سیاسی از منافع بودجه نرم برخوردار می باشند. بودجه نرم اشاره به جلب حمایت سیاسی و بهره مندی از مزایای این حمایت ها دارد. به نظر می رسد شرکت هایی که موفق می شوند حمایت های سیاسی را جلب نمایند، وجوه نقد کمتری نگهداری می کنند زیرا مدیران اینگونه شرکت ها یا می توانند نیازهای خود را با سطح اعتباری بالاتری که نیاز به پرداخت سریع وجه نقد ندارد، تهیه نمایند و یا در صورت نیاز به منابع مالی، در زمان کوتاه تری به این منابع دسترسی خواهند داشت. از این رو احتمال جلب حمایت سرمایه گذاران بالقوه از طریق پرداخت سود سهام بیشتر وجود دارد.

4. Industry Specialist Auditor

5. Habib & et al

1. Benjamin & et al

2. Cao & et al

3. Beasley & Petroni

برای ۵۰۰ سهام برتر بورس سهام نیویورک و نزدک شرکت‌ها نشان داد که شرکت‌های دارای ارتباط سیاسی حق الزحمه حسابرسی بالاتری را پرداخت می‌کنند که این ارتباط برای مدیران اجرایی سیاسی قوی‌تر است. که علت این افزایش کیفیت پایین گزارشگری مالی و ریسک سیاسی بیشتر است.

وانگ و همکاران^۴ (۲۰۱۷) به بررسی ارتباط بین توانایی مدیریت، ارتباطات سیاسی و گزارشگری مالی متقلبانه در چین پرداختند. بر اساس یافته‌ها، افزایش توانایی مدیریت به کاهش گزارشگری مالی متقلبانه منجر می‌شود. همچنین ارتباطات سیاسی در شرکت‌ها می‌تواند تأثیر توانایی مدیریت بر احتمال تقلب صورت‌های مالی را تضعیف کند. در نهایت شواهد آشکار کرد که چنین روابطی عمدتاً در شرکت‌های غیردولتی مصداق دارد.

بروکس (۲۰۱۶) در پژوهشی به بررسی تاثیر ارتباطات سیاسی بر تقاضا برای حسابرسان متخصص صنعت را در بورس اوراق بهادار آمریکا پرداخت. دوره زمانی پژوهش بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۳ برای ۳۶۷۲ شرکت بود. وی دریافت که ارتباط مثبت و معناداری بین ارتباطات سیاسی و انتخاب حسابرس متخصص صنعت وجود دارد.

خان و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی به بررسی ارتباطات سیاسی بر هزینه‌های نمایندگی و تاثیر کیفیت حسابرسی بر رابطه بین این دو پرداختند. دوره زمانی پژوهش آن‌ها بین سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۳ برای ۱۵۵ شرکت‌های غیر مالی بنگلادشی بود. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی هزینه‌های نمایندگی بالاتری نسبت به هم‌تایان بدون ارتباطات سیاسی دارد. همچنین نتایج این پژوهش نشان از اهمیت کیفیت حسابرسی برای کاهش هزینه‌های نمایندگی در یک محیط اقتصادی نوظهور را دارد.

بنجامین و همکاران (۲۰۱۵) به بررسی پژوهشی با عنوان تاثیر ارتباطات سیاسی بر پرداخت سود سهام برای شرکت‌های مالزی پرداختند. دوره زمانی پژوهش آن‌ها بین سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۹ برای ۵۰۰ شرکت بود. نتایج پژوهش آن‌ها بیانگر پرداخت کمتر سود سهام برای شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی بود.

لیو و همکاران^۵ (۲۰۱۴) به پژوهشی با عنوان انگیزه‌های سازمانی و کیفیت سود، تاثیر حاکمیت دولتی در چین پرداختند. دوره زمانی پژوهش آن‌ها بین سال‌های ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۵ بود. نتایج

است که حسابرسان دستمزدهای بالاتری را از این گونه شرکت‌ها مطالبه می‌کنند تا ریسک دعوی قضایی^۱ را پوشش دهند. افزایش ریسک دعوی قضایی باعث می‌شود که روند عادی عملیات حسابرسی تغییر یابد و بررسی‌های بیشتری صورت گیرد و در نتیجه دستمزدهای حسابرسی افزایش می‌یابد (مینگ تی و همکاران^۲، ۲۰۱۷).

۲-۴- مروری بر پیشینه پژوهش

۲-۴-۱- پژوهش‌های خارجی

المرایه و همکاران (۲۰۲۳)، در پژوهشی به بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت با تأکید بر نقش ارتباطات سیاسی شرکت‌ها در کشور اردن پرداختند. دوره زمانی پژوهش بین سال‌های ۲۰۰۹ الی ۲۰۲۰ و نمونه انتخابی آن‌ها ۵۱ شرکت بود. نتایج پژوهش حاکی از آن است که ارتباطات سیاسی باعث افزایش شدت رابطه مثبت بین حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت می‌گردد.

تانتوی و موسی (۲۰۲۳) در پژوهشی به بررسی رابطه بین ارتباطات سیاسی شرکت‌ها بر تصمیمات انتخاب حسابرس در شرکت‌های مصری در بین سال‌های ۲۰۱۴ الی ۲۰۱۹ پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که انتخاب حسابرس و نظر حسابرسی شرکت‌ها به شدت تحت تأثیر ارتباطات سیاسی شرکت‌ها است و شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی از طریق هیئت مدیره و سهامداران عمده، مؤسسات حسابرسی بزرگ را برای افزایش مشروعیت شرکت استخدام می‌کنند.

مینگ تی و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی به بررسی نظارت نهادی، ارتباطات سیاسی و حق الزحمه حسابرس در کشور مالزی پرداختند. دوره زمانی پژوهش آن‌ها سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۱ و نمونه انتخابی آن‌ها ۳۷۵ شرکت بود. آن‌ها به شواهدی دست یافتند که نشان می‌دهد که مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی ارتباط مثبت و معناداری با حق الزحمه حسابرس دارد و این ارتباط مثبت در شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی بیشتر است.

دیکو (۲۰۱۷) به بررسی تاثیر ارتباطات سیاسی شرکت‌ها بر کیفیت حاکمیت شرکتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار کانادا برای ۲۵۹ شرکت پرداخت، نتایج بررسی وی نشان از کیفیت پایین‌تر حاکمیت شرکتی در شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی دارد.

دو^۳ (۲۰۱۷) در رساله دکتری خود در خصوص ارتباطات سیاسی و حق الزحمه حسابرسی برای سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۳

^۴. Wang & et al

^۵. Liu & et al

^۱. Litigation Risk

^۲. Ming Tee & et al

^۳. Duo

گذاری مؤید تضاد منافع و تصاحب منابع شرکت به وسیله آنها است.

حسینی (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی تأثیر روابط سیاسی هیئت مدیره و کیفیت انتشار و افشای اطلاعات بر سود تقسیمی شرکتها پرداختند. دوره زمانی پژوهش آنها بین سالهای ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۷ برای ۲۰۴ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بود. طبق یافته های پژوهش در شرکتهایی که هیاتمدیره آنها از روابط سیاسی دولتی برخوردار بوده اند، نسبت تقسیم سود بالاتری قابل مشاهده است. این نتایج منطبق با دیدگاه مطرح در فرضیه علامتدهی است.

ابراهیمی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی به واکاوی کیفیت گزارشگری مالی و اجتناب مالیاتی در پرتو مالکیت دولتی و ارتباطات سیاسی پرداختند. دوره زمانی پژوهش آنها بین سالهای ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۴ برای ۱۰۶ شرکت می باشد که نتایج پژوهش آنها نشان داد که مالکیت دولتی و ارتباطات سیاسی اثر منفی و معناداری بر کیفیت گزارشگری مالی دارد و زمانی که درصد مالکیت دولت و یا ارتباطات سیاسی در شرکتها افزایش می یابد، کیفیت گزارشگری شرکتها کاهش می یابد، همچنین نتایج نشان داد که مالکیت دولتی اثر معناداری بر اجتناب مالیاتی شرکتها ندارد، اما ارتباطات سیاسی اثر مثبت و معناداری بر اجتناب مالیاتی دارد.

نجاری و بزرگر (۱۳۹۴) به بررسی ارتباطات سیاسی با تقسیم سود و معاملات با اشخاص وابسته پرداختند. جامعه آماری پژوهش بین سالهای ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۱ و شامل ۸۴ شرکت می باشد. نتایج پژوهش نشان از ارتباط مثبت و معناداری بین ارتباطات سیاسی و سیاست تقسیم سود وجود دارد. و همچنین بین ارتباطات سیاسی و معاملات با اشخاص وابسته رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

نیکو مرام و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی تأثیر روابط سیاسی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار بر کیفیت اقلام تعهدی پرداختند و تعداد ۱۱۹ شرکت را در دوره زمانی ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸ بررسی نمودند. که نتایج نشان می دهد که وجود روابط سیاسی در شرکتهای نمونه، منجر به کاهش کیفیت اقلام تعهدی می گردد.

داودی نصر و حبیبی (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی تأثیر ارتباطات سیاسی بر مدیریت سود واقعی و مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی پرداختند. فاصله زمانی پژوهش بین سالهای ۱۳۸۹ الی ۱۳۹۳ و نمونه آماری شامل ۹۶ شرکت بود. نتایج پژوهش حاکی از وجود رابطه مثبت و معنادار میان هر دو نوع مدیریت سود است.

پژوهش آنها نشان داد که شرکت های تحت مالکیت دولت از کیفیت سود پایین تری برخوردارند.

۲-۴-۲- پژوهش های داخلی

منصوری . همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی به بررسی تحلیل ارتباط معیارهای عملکرد و جریان نقد سرمایه گذاری با تاکید بر نقش ارتباطات سیاسی شرکت پرداختند. نتایج این پژوهش که از اطلاعات مالی ۱۶۶ شرکت طی سالها ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۷ و روش رگرسیون چند متغیره به دست آمده است نشان داد که با وجود اینکه معیار های سود آوری عملکرد با جریان وجه نقد ناشی از فعالیت سرمایه گذاری رابطه معناداری ندارند اما ارتباط سیاسی شرکت باعث تغییر در سیاست های نقدینگی سرمایه گذاری توسط شرکت می شود.

احمدی (۱۴۰۲) در پژوهشی به بررسی رابطه بین احساسات سرمایه گذاران و گزارشگری مالی متقلبانانه با تاکید بر ارتباطات سیاسی پرداخت. یافته های پژوهش نشان میدهد بین احساسات سرمایه گذاران و گزارشگری متقلبانانه رابطه معناداری وجود ندارد، اما در بین شرکتهای دارای روابط سیاسی از آنجایی که این نوع روابط موجب پشت گرمی شرکت ها می شود بین احساسات سرمایه گذاران و گزارشگری متقلبانانه رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. که بیانگر این واقعیت است که تصمیم گیرندگان در شرکتهای دارای روابط سیاسی احساسات سرمایه گذاران را به عنوان فرصتی برای ارائه گزارشگری متقلبانانه در جهت رفتار فرصت طلبانه و سواستفاده به نفع خود و اشخاص وابسته به خود می دانند.

بابایی پرکوهی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی به بررسی تأثیر مالکیت دولتی، ارتباطات سیاسی و معامله با اشخاص وابسته بر تامین مالی برون سازمانی و سرمایه گذاری پرداختند. نتایج نشان می دهد مالکیت دولتی و ارتباطات سیاسی با تامین مالی برون سازمانی رابطه منفی و معنیدار دارد و معامله با اشخاص وابسته با تامین مالی برون سازمانی رابطه مثبت و معنیدار دارد. اما مالکیت دولتی، ارتباطات سیاسی و معامله با اشخاص وابسته با سرمایه گذاری رابطه ندارد. بنابراین، شرکت های دولتی از منابع مالی دولتی بجای تامین مالی برون سازمانی استفاده می کنند. معاملات با اشخاص وابسته می تواند با هدف تخصیص بهینه منابع داخلی، کاهش هزینه های معاملاتی و بهبود بازده دارایی در بین شرکتهای گروه انجام شوند. مالکیت دولتی ابزاری برای اجرای اهداف دولت است. با تغییر شرایط اقتصادی در سرمایه گذاری نیز تجدیدنظر میشود. ارتباطات سیاسی میتواند منجر به تحریف و یا القاء تصمیمات سرمایه گذاری نامناسب شود. نبود رابطه بین معامله با اشخاص وابسته و سرمایه

بنابراین شرکت‌های فاقد این مالکیت از جامعه آماری پژوهش حذف می‌گردد.
با در نظر گرفتن محدودیت‌های بالا، مطابق جدول شماره ۱ تعداد ۱۱۳ شرکت به عنوان نمونه انتخاب گردید.

۳-۳- روش پژوهش

با توجه به اینکه هدف این پژوهش بررسی رابطه بین شرکت-های شبه دولتی و هزینه نمایندگی، سیاست‌های گزارشگری مالی، تقسیم سود و انتخاب حسابرس در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، لذا با جمع‌آوری اطلاعات گذشته شرکت‌ها با یک طرح پژوهش پس رویدادی همراه با تحلیل همبستگی واز لحاظ هدف، کاربردی مواجه خواهیم بود. مدل‌های آماری به کار گرفته شده در این پژوهش، مدل رگرسیونی چند متغیره می‌باشد و همچنین جهت آزمون فرضیه‌ها از داده‌های ترکیبی استفاده گردیده است. در این پژوهش از نرم افزار Excel برای جمع‌آوری و طبقه‌بندی داده‌های خام و از نرم افزار Eviews ۹/۵ برای تجزیه و تحلیل رگرسیون چند متغیره بهره گرفته شده است. برای جمع‌آوری داده‌ها در زمینه چارچوب نظری تحقیق و پیشینه آن از کتاب‌های لاتین و فارسی، پایان‌نامه‌ها، مقالات و پایگاه‌های اطلاعاتی و سایت‌های اینترنتی استفاده شده است. دانش آماری که در تحلیل آماری این تحقیق استفاده می‌شود، شامل آمار توصیفی جهت توصیف و ارائه مشخصات آماری متغیرها و پارامترها و آمار استنباطی شامل تخمین و برآورد ضرایب می‌باشد.

۳-۴- مدل و متغیرهای پژوهش

۳-۴-۱- مدل‌های پژوهش

با توجه به فرضیه اول الی پنجم پژوهش از مدل‌های رگرسیونی زیر بهره گرفته شده است:
مدل رگرسیونی فرضیه اول پژوهش برگرفته از پژوهش آرفور و همکاران (۲۰۱۶) به شرح زیر می‌باشد:

$$\text{AgencyCost}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{POLINST}_{it} + \beta_2 \text{AUDITSIZE}_{it} + \beta_3 \text{MOWN}_{it} + \beta_4 \text{BDIND}_{it} + \beta_5 \text{AGE}_{it} + \beta_6 \text{SIZE}_{it} + \beta_7 \text{LVG}_{it} + \beta_8 \text{SALES GRWTH}_{it} + \beta_9 \text{YIELD}_{it} + \beta_{10} \text{M/B}_{it} + \beta_{11} \text{DumIND}_{it} + \beta_{12} \text{Dum YRS}_{it} + \varepsilon_{it}$$

رضایی و ویسی حصار (۱۳۹۳) اثر روابط سیاسی با دولت را بر رابطه تمرکز مالکیت با کیفیت گزارشگری مالی و هزینه سهام عادی بررسی کردند. بر اساس نتایج این پژوهش، در شرکت‌هایی که ساختار مالکیت متمرکز است، کیفیت سود نیز بالاست، حال آنکه در شرکت‌های دارای روابط سیاسی گسترده با دولت و ساختار مالکیت متمرکز، کیفیت سود پایین است.

۳- روش‌شناسی پژوهش

۳-۱- فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مبانی نظری و پیشینه پژوهش، فرضیه‌ها بصورت زیر تدوین شده‌اند:

- < فرضیه اول پژوهش: بین شرکت‌های شبه دولتی و هزینه نمایندگی رابطه معناداری وجود دارد.
- < فرضیه دوم پژوهش: بین شرکت‌های شبه دولتی و کیفیت گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود دارد.
- < فرضیه سوم پژوهش: بین شرکت‌های شبه دولتی و تقسیم سود رابطه معناداری وجود دارد.
- < فرضیه چهارم پژوهش: بین شرکت‌های شبه دولتی و انتخاب حسابرس متخصص صنعت رابطه معناداری وجود دارد.
- < فرضیه پنجم پژوهش: بین شرکت‌های شبه دولتی و حق الزحمه حسابرس رابطه معناداری وجود دارد.

۳-۲- جامعه آماری پژوهش

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس در یک بازه زمانی ده ساله، از سال ۱۳۹۲ الی ۱۴۰۱ می‌باشد. شرکت‌های عضو جامعه آماری که ویژگی‌های زیر را دارا باشند، به عنوان جامعه آماری پژوهش انتخاب شده‌اند:

- (۱) قبل از سال ۱۳۹۲ در بورس پذیرفته شده باشند.
- (۲) سال مالی آنها منتهی به ۲۹ اسفند باشد.
- (۳) فعالیت تولیدی داشته باشند و جزء شرکت‌های سرمایه-گذاری، واسطه‌گری مالی و شرکت‌های هلدینگ
- (۴) حداقل هر سه ماه یکبار، سهام آنها در بورس اوراق بهادار مبادله شده باشد.
- (۵) در بازه‌ی زمانی پژوهش تغییر سال مالی نداشته باشند.
- (۶) با توجه به اینکه پژوهش حاضر منحصرأ به بررسی پیامدهای ارتباط سیاسی شرکت‌ها می‌پردازد و ملاک عمل، مالکیت شبه دولتی بودن شرکت‌ها می‌باشد

ACC : بیانگر کل اقلام تعهدی می باشد که برای محاسبه آن از رویکرد ترازنامه ای بهره گرفته شده است. ΔCA بیانگر تغییرات دارایی های جاری در سال جاری نسبت به سال قبل، $\Delta CASH$ بیانگر تغییرات مانده ی وجه نقد در سال جاری نسبت به سال قبل، ΔCL بیانگر تغییرات بدهی های جاری در سال جاری نسبت به سال قبل و ΔSTD بیانگر تغییرات حصة جاری بدهی های بلند مدت در سال جاری نسبت به سال قبل $(CFT-1, CFT, CFT+1)$ ، جریان نقد عملیاتی سال قبل، سال جاری و سال بعد می باشد. به منظور حل مشکل ناهمسانی واریانس کل متغیرهای مدل دیچو و دیچف با دارایی های ابتدای دوره (A_{t-1}) تعدیل می گردند. Div : سود سهام پرداخت شده تعدیل شده با کل دارایی ها. SPEC : تخصص حسابرس در صنعت به عنوان متغیر وابسته در مدل بکار گرفته شده است. نحوه محاسبه بر اساس رویکرد سهم بازار و با توجه به مدل پالم رز (۱۹۸۶) می باشد. در رویکرد سهم بازار، مجموع دارایی تمام صاحب کاران یک موسسه حسابرسی خاص در یک صنعت خاص تقسیم بر مجموع دارایی های صاحبکاران در این صنعت لحاظ می شود. موسساتی در این تحقیق به عنوان متخصص صنعت در نظر گرفته می شوند که سهم بازارشان بیش از $(1/2) \times$ شرکت های موجود در یک صنعت $(1/)$ باشد متغیر مجازی ۱ و در غیر این صورت مقدار صفر در نظر گرفته می شود (آقایی و ناظمی اردکانی، ۱۳۹۱). AF : لگاریتم حق الزحمه حسابرس

۳-۴-۳- متغیرهای مستقل پژوهش

مالکیت نهادی شبه دولتی ها (POLINST): عبارتست از درصد مالکیت نهادی، نهادهای شبه دولتی در شرکت های سرمایه پذیر در قوانین ایران هنوز هیچ تعریفی از نهادهای شبه دولتی ارائه نشده است. ساختار آن ها دولتی نیستند اما غالباً با مدیریت دولتی اداره می شوند. و سر راه انتقال از بخش دولتی به خصوصی قرار گرفته است. این شرکت ها براساس اصلاحیه ماده ۶ قانون اصل ۴۴ موظفند اطلاعاتشان را به سازمان بورس ارائه کنند. شرکتهایی که مشمول این قانون قرار گرفته اند در شش طبقه به شرح ذیل دسته بندی شده اند :

- ۱) موسسات و نهادهای عمومی غیر دولتی
- ۲) نهادهای نظامی و انتظامی کشور
- ۳) نهادها و سازمان های وقفی و بقاع متبرکه
- ۴) صندوق های بازنشستگی
- ۵) نهادهای انقلاب اسلامی
- ۶) موسسات خیریه

مدل رگرسیونی فرضیه دوم پژوهش برگرفته از پژوهش دو (۲۰۱۷) به شرح زیر می باشد

$$FRQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 POLINST_{it} + \beta_2 RECINV_{it} + \beta_3 CATA_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \beta_5 LOSS_{it} + \beta_6 LTD_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \beta_8 AUDIT SIZE_{it} + \beta_9 DumIND_{it} + \beta_{10} DumYRS_{it} + \epsilon_{it}$$

مدل فرضیه سوم بر اساس مدل بنجامین و همکاران (۲۰۱۵) به شرح زیر می باشد :

$$Div_{it} = \beta_0 + \beta_1 POLINST_{it} + \beta_2 LAGGED DIV_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 Sales growth_{it} + \beta_5 ROE_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \beta_7 DumIND_{it} + \beta_8 DumYRS_{it} + \epsilon_{it}$$

مدل فرضیه چهارم پژوهش بر اساس مدل بروکس (۲۰۱۶) به شرح زیر می باشد :

$$SPEC_{it} = \beta_0 + \beta_1 POLINST_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 ROA_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 LOSS_{it} + \beta_6 INVREC_{it} + \beta_7 BDIND_{it} + \beta_8 MOWN_{it} + \beta_9 absACC_{it} + \beta_{10} M/B_{it} + \beta_{11} DumIND_{it} + \beta_{12} DumYRS_{it} + \epsilon_{it}$$

مدل فرضیه پنجم بر اساس مدل پژوهش دو (۲۰۱۷) به شرح زیر می باشد:

$$AF_{it} = \beta_0 + \beta_1 POLINST_{it} + \beta_2 RECINV_{it} + \beta_3 CATA_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \beta_5 LOSS_{it} + \beta_6 LTD_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \beta_8 AUDIT SIZE_{it} + \beta_{10} DumIND_{it} + \beta_{11} DumYRS_{it} + \epsilon_{it}$$

۳-۴-۲- متغیرهای وابسته پژوهش

AgencyCost : هزینه نمایندگی (شاخص کیو توبین * جریان نقد آزاد) نحوه محاسبه جریان نقد آزاد بر اساس مدل لن و پلسن (۱۹۸۹) عبارتست از :

$$FCF_{it} = (INC_{it} - TAX_{it} - INTEXP_{it} - CSDIV_{it}) / A_{t-1}$$

(FCF) جریان نقد عملیاتی شرکت، (INC) سود عملیاتی قبل از استهلاک

(A_{t-1}) جمع کل دارایی های ابتدای دوره شرکت (TAX) کل مالیات پرداختی،

(CSDIV) سود سهامداران پرداختی، (FRQ) : قدر مطلق اقلام تعهدی از مدل دیچو و دیچف (۲۰۰۲) بر اساس مدل زیر تعیین می گردد.

$$ACC_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 1/A_{t-1} + \alpha_2 \Delta REV_{it} + \alpha_3 PPE_{it} + \alpha_4 CFT-1 + \alpha_5 CFT + \alpha_6 CFT+1 + \epsilon_{it}$$

۳-۴-۴- متغیرهای کنترلی پژوهش

AUDITSIZE : موسسه حسابرسی بزرگ مانند سازمان حسابرسی کد ۱ و در غیر اینصورت کد صفر تعلق می گیرد. (BDIND) استقلال هیئت مدیره نسبت مدیران مستقل در هیئت مدیره می باشد. (MOWN) مالکیت مدیریتی درصد سهام در دست مدیریت است. AGE : (عمر شرکت) که در فرضیه اول نحوه محاسبه آن توضیح داده شده است. SIZE : (اندازه شرکت) که در فرضیه اول نحوه محاسبه آن توضیح داده شده است. LVG : اهرم مالی (جمع کل بدهی ها به کل دارایی ها)، Sales growth : نرخ رشد فروش برابر است با : فروش در سال قبل / (فروش در سال قبل - فروش در سال جاری)، YIELD : بازده سهام بر اساس میانگین چهار ماهه بعد از هر سال مالی بر اساس مدل زیر محاسبه می گردد :

قیمت سهام در ابتدای دوره / مزایای سهام جایزه + مزایای حق تقدم + سود نقدی ناخالص هر سهم + تفاوت قیمتی اول و آخر دوره سهام، (M/B) : برابر نسبت ارزش بازار شرکت به ارزش دفتری آن است. (LAGGED DIV) سود سهام پرداخت شده با یک وقفه تاخیر، (ROE) سود تعدیل شده با حقوق صاحبان سهام، (INVREC) (جمع موجودی کالا + حساب های دریافتی) / جمع کل دارایی های ابتدای سال، (ROA) : بازده دارایی ها، از طریق نسبت سود عملیاتی به جمع کل دارایی ها محاسبه می شود و به منظور کنترل عملکرد مالی و سودآوری به مدل اضافه شده است. absACC : قدر مطلق ارقام تعهدی اختیاری بر اساس مدل کوتاری و همکاران (۲۰۰۵) که بر اساس مدل زیر حاصل می شود:

$$TACCT = \alpha_0 + \alpha_1 / A_{t-1} + \alpha_2 [\Delta REVi_t - \Delta RECi_t] + \alpha_3 PPEi_t / A_{t-1} + \alpha_4 ROAi_t + \varepsilon$$

LOSS : شرکت های زیان ده کد ۱ و در غیر اینصورت کد ۰ در نظر گرفته می شود.

LTD : نسبت بدهی بلند مدت به کل بدهی ها، CATA : دارایی جاری به کل دارایی ها می باشد، همچنین برای برطرف کردن مشکل خود همبستگی سریالی در مدل های آماری از متغیرهای مجازی سال و صنعت (DumIND, DumYRS) بهره گرفته شده است.

۴- یافته های پژوهش

۴-۱- آمار توصیفی

شاخص های توصیف داده ها به سه گروه شاخص های مرکزی (مانند میانگین و میانه)، شاخص های پراکندگی (مانند انحراف معیار)، شاخص های شکل توزیع (مانند شاخص های چولگی و کشیدگی) تقسیم می شوند. جدول (۱) آمار توصیفی مربوط به متغیرهای مدل آزمون فرضیه های پژوهش را برای ۱۱۳ شرکت عضو نمونه، طی ۱۰ سال، نشان می دهد. نزدیک بودن میانگین و میانه متغیرها نشان از نرمال بودن داده ها دارد. انحراف معیار میزان پراکندگی داده ها را نمایان می سازد. همانطور که در نگاره (۲) مشاهده می شود اکثر متغیرهای پژوهش از توزیع نرمال برخوردارند و با توجه به وجود ضریب چولگی مثبت، دارای چولگی راست هستند و این چولگی به راست به دلیل بزرگ بودن میانگین نسبت به میانه است و چولگی های منفی نشان دهنده چولگی به چپ می باشد. در جدول (۲) آمار توصیفی متغیرهای مجازی پژوهش شرح داده شده است که نشان دهنده آن است که تنها ۲۸٪ شرکت های نمونه را سازمان حسابرسی، حسابرسی کرده است و مابقی شرکت ها را موسسات خصوصی حسابرسی مورد بررسی قرار داده اند. همچنین حدود ۵۴ درصد شرکت های نمونه از حسابرس متخصص صنعت بهره می برند.

جدول ۱: آمار توصیفی متغیرهای کمی پژوهش

متغیرهای پژوهش	مشاهدات	میانگین	میانه	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	انحراف معیار	ضریب چولگی	ضریب کشیدگی
کیفیت گزارشگری مالی	۱۱۳۰	۱.۴۱۴	۱.۱۹۰	۰.۰۸	۵.۰۲	۱.۱۱	۱.۰۴	۳.۵۹۱
سود سهام پرداخت شده	۱۱۳۰	۰.۱۱۵	۰.۱۱۱	۰.۰۰۱	۰.۳۲۴	۰.۰۷۵	۰.۴۹۲	۲.۶۵۴
حق الزحمه حسابرس	۱۱۳۰	۰.۶۷۴	۰.۶۷۲	۰.۴۶۷	۰.۸۶۲	۰.۰۸۴	۰.۰۳۳	۲.۲۶۵
هزینه نمایندگی	۱۱۳۰	-۰.۰۷	-۰.۰۷	-۰.۳۰	۰.۱۸	۰.۱۳	۰.۰۷	۲.۲۵
درصد مالکیت نهادی شبه دولتی	۱۱۳۰	۰.۱۷۷	۰.۰۱۱	۰.۰۱	۰.۶۰	۰.۱۶۷	۱.۰۲	۲.۷۲۱
نسبت دارایی جاری به کل دارایی ها	۱۱۳۰	۰.۶۷۸	۰.۶۹۵	۰.۲۹	۰.۸۹	۰.۱۴۳	-۰.۵۸۴	۲.۶۴۶
نسبت بدهی بلند مدت به کل بدهی ها	۱۱۳۰	۰.۱۰۲	۰.۰۸	۰.۰۲	۰.۳۵	۰.۰۷۹	۱.۱۶۵	۳.۶۵۹
اهرم مالی	۱۱۳۰	۰.۶۱۶	۰.۶۲	۰.۲۸	۰.۸۹	۰.۱۳۸	-۰.۲۴۷	۲.۳۷۶
سود پرداخت شده با یک وقفه تاخیر	۱۱۳۰	۰.۱۲۶	۰.۱۱۵	۰	۰.۳۴۳	۰.۰۹	۰.۶۹۸	۲.۸۵۸

متغیرهای پژوهش	مشاهدات	میانگین	میانه	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	انحراف معیار	ضریب چولگی	ضریب کشیدگی
موجودی کالا و حساب دریافتی به دارایی	۱۱۳۰	۰.۶۳۲	۰.۶۳۰	۰.۲۴	۱.۰۲۰	۰.۱۷۶	-۰.۰۲۳	۲.۲۱۳
نرخ بازده دارایی‌ها	۱۱۳۰	۰.۱۴۲	۰.۱۲۰	-۰.۰۴	۰.۴۱	۰.۱۰۳	۰.۶۶۷	۲.۷۷۴
نرخ رشد فروش	۱۱۳۰	۰.۱۶۷	۰.۱۵۵	-۰.۲۸	۰.۷۳	۰.۲۱۳	۰.۳۳۶	۲.۸۶۵
اندازه شرکت	۱۱۳۰	۱.۳۳۲	۱.۲۳	۰.۵۳	۳.۲۷	۰.۵۳۷	۱.۰۸	۴.۰۰۶
قدر مطلق اقلام تعهدی	۱۱۳۰	۱.۴۷۴	۱.۲۳	۰.۰۷	۵.۴۳	۱.۱۱۱	۱.۰۴۰	۳.۷۸۹
تسبیت ارزش بازار به ارزش دفتری	۱۱۳۰	۲.۲۵۱	۲.۰۵۰	۰.۵۹	۵.۵۴	۱.۰۸۷	۰.۶۷۵	۲.۷۸۵
مالکیت مدیریتی	۱۱۳۰	۰.۶۹۲	۰.۷۳	۰.۱۵	۰.۹۲	۰.۱۷۸	-۱.۱۸۵	۳.۹۵۹
استقلال هیئت مدیره	۱۱۳۰	۰.۶۹۱	۰.۶۰	۰.۴۳	۰.۸۶	۰.۱۰	۰.۱۲۳	۱.۱۵۳
نرخ بازده حقوق صاحبان سهام	۱۱۳۰	۰.۱۵۶	۰.۳۰۴	-۲.۴۲۳	۱.۱۱۱	۰.۶۹۹	-۱.۰۰۶	۳.۹۵۶
عمر شرکت	۱۱۳۰	۳.۵۵	۳.۶۶	۲.۳۰	۴.۱۹	۰.۴۰	-۰.۷۳	۲.۷۴
بازده سهام	۱۱۳۰	۰.۲۶	۰.۰۹	-۰.۵۲	۲.۰۳	۰.۶۶	۱.۲۷	۳.۹۹
آمار توصیفی متغیرهای مجازی پژوهش								
متغیرهای پژوهش	نماد	تعداد مشاهدات	فراوانی عدد صفر	فراوانی عدد یک	درصد فراوانی صفر	درصد فراوانی یک		
اندازه موسسه حسابرسی	AUDIT SIZE	۱۱۳۰	۸۱۶	۳۱۴	۷۲.۲۱	۲۷.۷۹		
شرکت های زیان ده	LOSS	۱۱۳۰	۱۰۳۷	۹۳	۹۱.۷۷	۸.۲۳		
حسابرس متخصص صنعت	SPEC	۱۱۳۰	۵۲۴	۶۰۶	۴۶.۳۷	۵۳.۶۳		

منبع: محاسبات محقق

۴-۲- نتایج آزمون فرضیه ها

۴-۲-۱- آزمون ریشه واحد (مانایی) متغیرهای پژوهش

قبل از برآورد مدل رگرسیون بر روی داده‌ها، الزام است مانایی^۱ تک تک متغیرها بررسی شود چون در صورتی که متغیرها نامانا باشند، باعث بروز مشکل رگرسیون کاذب می‌شود. در این پژوهش برای بررسی مانایی متغیرها از آزمون دیکی فولر^۲ (۱۹۷۹) استفاده می‌شود. فرض صفر در این آزمون وجود ریشه واحد یا بطور معادل، عدم مانایی متغیرها می‌باشد که اگر سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ باشد فرض صفر رد می‌شود و متغیرها مانا هستند. با توجه به اینکه سطح معناداری متغیرهای پژوهش کمتر از ۰/۰۵ است نشان-دهنده این است که متغیرها پایا هستند. در نتیجه، شرکت‌های مورد بررسی تغییرات ساختاری نداشته و استفاده از این متغیرها در مدل باعث به وجود آمدن رگرسیون کاذب نمی‌شود.

۴-۲-۲- آزمون نرمال بودن متغیرهای وابسته :

در پژوهش حاضر به منظور تخمین پارامترهای مدل از رگرسیون خطی استفاده می‌گردد. رگرسیون خطی بر این فرض استوار است که متغیرهای وابسته پژوهش دارای توزیع نرمال باشند و توزیع غیرنرمال آن منجر به تخطی از مفروضات این روش برای

تخمین پارامترها می‌شود. لذا نرمال بودن توزیع متغیر وابسته پژوهش از طریق آماره جاکویو-برآ^۳ مورد بررسی قرار می‌گیرد. اگر سطح اهمیت آماره این آزمون بیشتر از ۰.۰۵ باشد فرضیه صفر مبنی بر نرمال بودن توزیع متغیر پذیرفته می‌شود. نتایج آزمون حاکی از عدم توزیع نرمال متغیرهای وابسته پژوهش می‌باشد. با توجه عدم نرمال بودن توزیع متغیرهای وابسته، فرآیند نرمال سازی با حذف داده‌های پرت صورت گرفت.

۴-۲-۱- فرضیه اول پژوهش

نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش در جدول (۲) ارائه شده است. در فرضیه اول پژوهش از رگرسیون حداقل مربعات معمولی^۴ استفاده گردید. با توجه به اینکه سطح معنی‌داری متغیر درصد مالکیت نهادی شبه دولتی کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد (۰/۰۲) بنابراین نشان دهنده آن است که در سطح اطمینان ۹۵٪ متغیر شرکت‌های با مالکیت نهادی شبه دولتی اثر معناداری بر متغیر وابسته (هزینه نمایندگی) دارد و با توجه به اینکه ضریب متغیر مستقل مثبت و برابر با ۰/۰۵ هست، مشخص می‌گردد که شرکت‌های با مالکیت نهادی شبه دولتی اثر مثبت و معناداری بر متغیر وابسته دارد که این نتیجه، فرض وجود رابطه معنادار در فرضیه اول را تایید می‌کند. می‌توان نتیجه گرفت که زمانی که درصد مالکیت نهادی شبه

^۳. Jarque-Bera

^۴. Ordinary Least Squares

^۱. Durability

^۲. Dickey-Fuller

متغیرهای مستقل و کنترلی توضیح داده می‌شود. برای بررسی معناداری کل مدل از آماره F استفاده می‌گردد. با توجه به احتمال آماره F محاسبه شده (۶۸۱) و سطح معناداری مدل (۰/۰۰۰۰) مشخص می‌گردد که مدل معنادار بوده و حداقل یکی از ضرایب مدل رگرسیونی مخالف صفر است. مقدار دوربین واتسون^۱ برآورد شده برابر با ۱/۷۲ است و از آنجائی که مقدار محاسبه شده در محدوده بین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد بنابراین این مقدار بیانگر این موضوع است که بین باقیمانده‌ها خود همبستگی نوع اول وجود ندارد.

دولتی‌ها در شرکت‌ها افزایش می‌یابد، میزان هزینه نمایندگی در شرکت‌ها نیز افزایش می‌یابد. همچنین با توجه به اینکه سطح معناداری متغیرهای کنترلی، اهرم مالی (LVG) و نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری (M/B) و استقلال هیئت مدیره (BDIND) کمتر از ۰/۰۵ می‌باشند رابطه معناداری با متغیر وابسته پژوهش یعنی هزینه نمایندگی وجود دارد. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده در نتایج برآورد شده مدل رگرسیونی این فرضیه برابر با ۰/۳۶ می‌باشد که این مقدار بیانگر این است که حدود ۳۶٪ رفتار متغیر وابسته توسط

جدول ۲: نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش

فرضیه اول پژوهش: شرکت‌های با مالکیت نهادی شبه دولتی رابطه معناداری با هزینه نمایندگی دارد.						
$Agency\ cost = \alpha + \beta 1POLINSTit + \beta 2AUDIT\ SIZEit + \beta 3MOWNit + \beta 4BDINDit + \beta 5AGEit + \beta 6SIZEit + \beta 7LVGit + \beta 8SALES\ GRWTHit + \beta 9YIELDit + \beta 10MBit + \beta 11GOVit + \beta 12DumINDit + \beta 13DumYRSit + \epsilon_{it}$						
متغیر پژوهش	ضریب متغیر	خطای انحراف استاندارد	آماره تی استیودنت	سطح معنی داری	عامل تورم واریانس غیر متمرکز	عامل تورم واریانس متمرکز
عرض از مبدا	۰.۰۷۴	۰.۰۴۵	۱.۶۴۷	۰.۱۰		
درصد مالکیت نهادی شبه دولتی (POL-INST)	۰.۰۵۵	۰.۰۲۴	۲.۲۶۳	۰.۰۲۴	۳.۶۹	۱.۶۲
اندازه حسابرس (AUDIT SIZE)	-۰.۰۱۸	۰.۰۱۳	-۱.۳۷۷	۰.۱۶۹	۲.۰۴۴	۱.۵۱
مالکیت مدیریتی (MOWN)	۰.۰۰۵	۰.۰۳۳	۰.۱۷۶	۰.۸۶۰	۶.۲۴	۱.۵۸
استقلال هیئت مدیره (BDIND)	۰.۰۷۹	۰.۰۳۱	۲.۵۰۵	۰.۰۱۲	۱.۴۲	۱.۴۱
عمر شرکت (AGE)	۰.۰۲۲	۰.۰۱۶	۱.۴۶۰	۰.۱۴۵	۱.۲۵	۱.۲۴
اهرم مالی (LVG)	۰.۳۳۲	۰.۰۴۴	۷.۴۳۷	۰.۰۰۰	۱.۷۳	۱.۷۱
اندازه شرکت (SIZE)	-۰.۰۰۴	۰.۰۰۶	-۰.۶۹۱	۰.۴۸۹	۲.۱۱	۲.۱۰
نرخ رشد فروش (SALES)	۰.۰۰۷	۰.۰۲۵	۰.۳۰	۰.۷۶۳	۲.۰۳	۱.۳۱
بازده سهام (YIELD)	۰.۰۱۱	۰.۰۱۱	۱.۰۰۲	۰.۳۱۶	۲.۷۰	۲.۲۱
ارزش بازار به ارزش دفتری (MB)	-۰.۰۳۵	۰.۰۰۵	-۵.۹۷۴	۰.۰۰۰	۸.۸۳	۱.۶۹
مالکیت دولتی (Gov)	۰.۰۰۹	۰.۰۱۴	۰.۶۸	۰.۴۹۶	۲.۸۵	۱.۹۸
اثرات صنعت و دوره زمانی	کنترل شد					
ضریب تعیین	۰.۴۲	آماره F	۶.۸۱	۰.۰۰۰۰		
ضریب تعیین تعدیل شده	۰.۳۶	آماره دوربین واتسون	۱.۷۲			

منبع: محاسبات محقق

نهادی شبه دولتی در شرکت‌های نمونه کیفیت گزارشگری مالی کاهش می‌یابد. همچنین با توجه به اینکه سطح معناداری متغیرهای کنترلی، نسبت موجودی کالا و حساب دریافتی به کل دارایی (INVREC)، نسبت دارایی جاری به کل دارایی‌ها (CATA) و اندازه موسسه حسابرسی (AUDIT SIZE) کمتر از ۰/۰۵ می‌باشند رابطه معناداری با متغیر وابسته پژوهش یعنی کیفیت گزارشگری مالی وجود دارد. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده در

۲-۴- فرضیه دوم پژوهش

نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش در جدول (۳) ارائه شده است. در این فرضیه برای برآورد پارامترهای مدل با توجه به وجود ناهمسانی واریانس^۲ از رگرسیون حداقل مربعات تعمیم یافته^۳ (GLS) بهره گرفته شده است. ضریب متغیر درصد مالکیت نهادی شبه دولتی و آماره تی استیودنت به ترتیب ۱.۰۹۱- و ۶.۴۴۲ است که در سطح خطای پنج درصد معنی دار و منفی می‌باشد. بنابراین فرضیه دوم پژوهش رد نمی‌گردد. به عبارت دیگر با افزایش میزان مالکیت

^۳. Autocorrelation

^۱. Durbin & Watson

^۲. Heteroscedastic Variance

می‌گردد که مدل معنادار است. مقدار دوربین واتسون برآورد شده برابر با ۱/۷۴۸ است و از آنجائی که مقدار محاسبه شده در محدوده بین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد بنابراین این مقدار بیانگر این موضوع است که بین باقیمانده‌ها خود همبستگی^۱ نوع اول وجود ندارد.

نتایج برآورد شده مدل رگرسیونی این فرضیه برابر با ۰/۱۴۴ می‌باشد که این مقدار بیانگر این است که ۱۴٪ رفتار متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترلی توضیح داده می‌شود. برای بررسی معناداری کل مدل از آماره F استفاده می‌گردد. با توجه به احتمال آماره F محاسبه شده (معناداری مدل) ۰/۰۰۰ مشخص

جدول ۳: نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش

فرضیه دوم پژوهش: شرکت‌های با مالکیت نهادی شبه دولتی رابطه معناداری با کیفیت گزارشگری مالی دارد.						
$FRQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 POLINST_{it} + \beta_2 RECINV_{it} + \beta_3 CATA_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \beta_5 LOSS_{it} + \beta_6 LTD_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \beta_8 AUDIT\ SIZE_{it} + \beta_9 DumIND_{it} + \beta_{10} DumYRS_{it} + \epsilon_{it}$						
متغیر پژوهش	ضریب متغیر	خطای انحراف استاندارد	آماره تی استیودنت	سطح معنی داری	عامل تورم واریانس متمرکز	عامل تورم واریانس غیر متمرکز
عرض از مبدا	۱.۶۰۴	۰.۲۴۹	۶.۴۴۲	۰.۰۰۰		
درصد مالکیت نهادی شبه دولتی (POL _{INST})	-۱.۰۹۱	۰.۲۸۳	-۳.۸۵۱	۰.۰۰۰	۱.۵۲	۳.۲۷
نسبت موجودی کالا و حساب دریافتی به کل دارایی (INVREC)	-۰.۸۹۷	۰.۳۰۸	-۲.۹۱۴	۰.۰۰۳	۲.۰۴	۲.۰۲
نسبت دارایی جاری به کل دارایی‌ها (CATA)	۰.۷۱۰	۰.۳۹۰	۱.۸۱۹	۰.۰۶۹	۲.۳۲	۲.۲۷
نرخ بازده دارایی‌ها (ROA)	۰.۷۲۱	۰.۶۰۶	۱.۱۸۹	۰.۲۳۴	۶.۸۲	۲.۳۸
شرکت‌های زیان ده (LOSS)	۰.۰۴۹	۰.۲۲۲	۰.۲۲۴	۰.۸۲۲	۱.۳۳	۱.۲۶
نسبت بدهی بلند مدت به کل بدهی‌ها (LTD)	۰.۹۹۸	۰.۶۲۵	۱.۵۹۷	۰.۱۱۱	۳.۸۱	۱.۴۳
اهرم مالی (LVG)	۰.۱۵۷	۰.۳۶۰	۰.۴۳۷	۰.۶۶۲	۱.۷۷	۱.۷۶
اندازه موسسه حسابرسی (AUDIT SIZE)	-۰.۳۰۸	۰.۱۱۰	-۲.۷۸۴	۰.۰۰۵	۱.۸۲	۱.۳۶
اثرات صنعت و دوره زمانی	کنترل شد					
ضریب تعیین	۰.۲۰۳	آماره F	۳.۴۵۵	۰.۰۰۰		
ضریب تعیین تعدیل شده	۰.۱۴۴	آماره دوربین واتسون	۱.۷۴۸			

منبع: محاسبات محقق

ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که در کل دوره پژوهش حدود ۰/۴۰ از تغییرات متغیر وابسته پژوهش (سود سهام پرداخت شده) در سطح کل شرکت‌ها تحت تأثیر متغیرهای مستقل و کنترلی بوده است. و همچنین از آنجائیکه آماره دوربین-واتسون این مدل ۱/۶۷ است، می‌توان گفت که در این مدل خودهمبستگی مرتبه اول وجود ندارد.

۳-۲-۴ - فرضیه سوم پژوهش

نتایج آزمون فرضیه سوم پژوهش براساس رگرسیون حداقل مربعات معمولی در جدول (۴) ارائه شده است. ضریب و آماره تی استیودنت برای متغیر درصد مالکیت نهادی شبه دولتی به ترتیب ۰/۴۸ و ۲.۰۸۹ است که در سطح خطای ۵ درصد معنادار است. علامت مثبت ضریب متغیر حاکی از این است که درصد مالکیت نهادی شبه دولتی بر تقسیم سود شرکت‌ها تأثیر مثبت و معناداری دارد. این نتیجه فرضیه پژوهش را تأیید می‌کند. به عبارت دیگر هر چه میزان مالکیت نهادی شرکت‌های شبه دولتی در ساختار مالکیت شرکت‌های نمونه پژوهش بیشتر باشد، سود سهام بیشتری به سهامداران پرداخت می‌گردد. علاوه بر این، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که تمامی متغیرهای کنترلی به استثنای اهرم مالی (LVG) ارتباط معناداری با متغیر وابسته پژوهش دارند. از آنجایی که سطح معناداری آماره F کمتر از ۵٪ است، لذا مدل کلی رگرسیون معنادار بوده، علاوه بر آن، نتایج مربوط به

^۱. Generalized Last Square

جدول ۴: نتایج آزمون فرضیه سوم پژوهش

فرضیه سوم پژوهش: شرکت‌های با مالکیت نهادی شبه دولتی رابطه معناداری با تقسیم سود دارد.						
$Div_{it} = \beta_0 + \beta_1 POLINST_{it} + \beta_2 LAGGED DIV_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 GROWTH_{it} + \beta_5 ROE_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \beta_7 DumIND_{it} + \beta_8 DumYRS_{it} + \epsilon_{it}$						
متغیر پژوهش	ضریب متغیر	خطای انحراف استاندارد	آماره تی استیودنت	سطح معنی داری	عامل تورم واریانس غیر متمرکز	عامل تورم واریانس متمرکز
عرض از مبدا	۰.۰۶۴	۰.۰۱۵	۴.۱۱۲	۰.۰۰۰		
درصد مالکیت نهادی شبه دولتی (POLINST)	۰.۰۴۸	۰.۰۲۳	۲.۰۸۹	۰.۰۳۷	۱.۴۸	۲.۹۹
سود سهام پرداخت شده با یک وقفه تاخیر	۰.۳۷۸	۰.۰۴۲	۸.۸۱۷	۰.۰۰۰	۱.۳۶	۴.۲۶
اندازه شرکت (SIZE)	-۰.۰۳۱	۰.۰۰۹	-۳.۱۹۳	۰.۰۰۲	۱.۶۲	۲.۵۸
نرخ رشد فروش (SALES GROWTH)	-۰.۰۴۵	۰.۰۱۸	-۲.۴۳	۰.۰۱۵	۱.۵۳	۱.۵۴
نرخ بازده حقوق صاحبان سهام (ROE)	۰.۰۱۵	۰.۰۰۵	۲.۷۷۹	۰.۰۰۵	۱.۳۲	۱.۴۰
اهرم مالی (LVG)	-۰.۰۴۱	۰.۰۲۴	-۱.۶۸۶	۰.۰۹۲	۱.۴۸	۱.۵۸
اثرات صنعت و دوره زمانی	کنترل شد					
ضریب تعیین	۰.۴۵۴	آماره F	۸.۳۴۷	۰.۰۰۰		
ضریب تعیین تعدیل شده	۰.۴۰	آماره دوربین واتسون		۱.۶۷		

منبع: محاسبات محقق

۴-۲-۴- فرضیه چهارم پژوهش

در فرضیه چهارم پژوهش با توجه به اینکه متغیر وابسته پژوهش بصورت متغیر مجازی می‌باشد از رگرسیون لاجستیک باینری^۱ برای تخمین پارامترهای مدل بهره گرفته شده است. مطابق با فرضیه چهارم پژوهش، انتظار می‌رفت که رابطه معناداری بین شرکت‌های با مالکیت نهادی شبه دولتی و انتخاب حسابرسان متخصص صنعت وجود داشته باشد. با توجه به نتایج آزمون فرضیه که در جدول (۵) ارائه شده است. سطح معناداری متغیر مستقل پژوهش، درصد مالکیت نهادی شبه دولتی (POLINST) کمتر از ۵ درصد می‌باشد بنابراین فرضیه چهارم پژوهش مورد تایید قرار می‌گیرد همچنین با توجه به اینکه ضریب متغیر مستقل منفی (-۲.۶۰۶) می‌باشد بنابراین رابطه منفی و معناداری بین شرکت‌های با مالکیت نهادی شبه دولتی و انتخاب حسابرسان متخصص صنعت وجود دارد. به عبارت دیگر یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که با افزایش میزان مالکیت شبه دولتی در شرکت‌ها دیگر تمایلی برای انتخاب حسابرسان متخصص صنعت وجود ندارد. علاوه بر این نتایج پژوهش نشان از وجود رابطه مثبت و معنادار بین متغیرهای کنترلی اندازه شرکت (SIZE)، نرخ بازده دارایی-ها (ROA) و اهرم مالی (LVG) با متغیر وابسته پژوهش دارد.

با توجه به اینکه سطح معناداری مدل ۰/۰۰۰۰ می‌باشد و این مقدار کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین در سطح خطای ۰/۰۵ فرضیه صفر پذیرفته نمی‌شود، یعنی مدل معنادار بوده و حداقل یکی از ضرایب مدل رگرسیونی مخالف صفر است و معناداری

مدل رگرسیون لاجیت را تأیید می‌کند. به عبارت دیگر متغیرهای تبیین شده بر انتخاب حسابرسان متخصص تأثیر معناداری دارند. معیار دیگری که برای ارزیابی مدل رگرسیون لاجستیک باینری به کار می‌رود لگاریتم درست نمایی است. مقدار این آماره منفی است، هرچه قدر مطلق این آماره بزرگتر باشد، حاکی از مناسب بودن مدل است. مقدار به دست آمده برای این مدل عدد ۲۰۹.۰۲ است و بیشتر از ۵- است، بنابراین، بر این اساس نیز مدل معنادار و قابل اعتماد است. مقدار ضریب تعیین مدل در نتایج برآورد شده مدل رگرسیونی این فرضیه برابر با ۰/۲۲۹ می‌باشد که این مقدار بیانگر این مطلب است که حدود ۲۳٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترلی درون معادله توجیه می‌شود. پس از تخمین مدل لوجیت، به منظور بررسی درصد صحت پیش بینی مدل و اطمینان از نیکویی برازش آن از آزمون کندی (۲۰۰۳) در جدول (۶) به شرح زیر بهره گرفته شده است.

در ارزیابی این مدل خطای نوع اول و خطای نوع دوم نیز در نظر گرفته شده است. خطای نوع اول زمانی رخ می‌دهد که شرکت دارای حسابرسان متخصص صنعت به عنوان شرکت دارای سایر حسابرسان طبقه بندی شود. و خطای نوع دوم زمانی رخ می‌دهد که شرکت دارای سایر حسابرسان به عنوان شرکت دارای حسابرسان متخصص صنعت طبقه بندی شود. خطای نوع اول برابر با ۲۷.۴۵ درصد است که از نرخ پایینی برخوردار بوده و همچنین از نرخ خطای نوع دوم پایین‌تر است. این موضوع

^۱ Logistic regression Binary

تاییدی بر قدرت بالای پیش بینی مدل است یا توجه به نتایج بدست آمده، درصد صحت کلی طبقه بندی که توسط مدل پیشنهاد شده است برابر با ۷۰.۶۶ درصد است. این بدین معناست که ۱۴۸ شرکت (۷۲/۵۵ درصد) از ۲۰۴ شرکت دارای حسابرس متخصص صنعت و ۱۲۹ شرکت (۶۸.۶۲ درصد) از ۱۸۸ شرکت دارای سایر حسابرسان به نحو صحیحی طبقه بندی شده‌اند.

جدول ۵: نتایج آزمون فرضیه چهارم پژوهش

فرضیه چهارم: شرکت‌های با مالکیت نهادی شبه دولتی رابطه معناداری با انتخاب حسابرس متخصص صنعت دارد.				
$SPEC_{it} = \beta_0 + \beta_1 POLINST_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 ROA_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 LOSS_{it} + \beta_6 INVREC_{it} + \beta_7 BDIND_{it} + \beta_8 MOWN_{it} + \beta_9 absACC_{it} + \beta_{10} M/B_{it} + \beta_{11} DumIND_{it} + \beta_{12} DumYRS_{it} +$				
متغیر پژوهش	ضریب متغیر	خطای انحراف استاندارد	آماره والد	سطح معنی داری
عرض از مبدا	-۰.۱۵۸	۰.۹۲۱	-۰.۱۷۱	۰.۸۶۳
درصد مالکیت نهادی شبه دولتی (POLINST)	-۲.۶۰۶	۰.۸۸۱	-۲.۹۵۸	۰.۰۰۳
اندازه شرکت (SIZE)	۱.۳۶۰	۰.۳۱۲	۴.۳۵۸	۰.۰۰۰
نرخ بازده دارایی‌ها (ROA)	۱۴.۰۸	۲.۴۶۰	۵.۷۲۴	۰.۰۰۰
اهرم مالی (LVG)	۷.۲۹	۱.۱۹۳	۶.۱۱۴	۰.۰۰۰
شرکت‌های زیان ده (LOSS)	۰.۸۹۹	۰.۸۲۵	۱.۰۹۰	۰.۲۷۵
نسبت موجودی کالا و حساب دریافتی به کل دارایی (INVREC)	-۰.۰۸۶	۰.۷۱۹	-۰.۱۱۹	۰.۹۰۴
مالکیت مدیریتی (MOWN)	-۱.۱۷۰	۰.۷۷۰	-۱.۵۱۸	۰.۱۲۸
استقلال هیئت مدیره (BDIND)	۱.۳۳۷	۰.۹۱۱	۱.۴۶۶	۰.۱۴۲
قدر مطلق اقلام تعهدی اختیاری (absACC)	-۰.۰۸۱	۰.۱۰۸	-۰.۷۵	۰.۴۵۲
ارزش بازار به ارزش دفتری (M/B)	-۰.۰۸۰	۰.۱۶۸	-۰.۴۸۱	۰.۶۳۰
اثرات صنعت و دوره زمانی	کنترل شد			
ضریب تعیین مک فادن	۰.۲۲۹		آماره نسبت درست نمایی	۰.۰۰۰
لگاریتم درست نمایی	-۲۰۹.۰۲			۱۲۴.۷۲۸

منبع: محاسبات محقق

جدول ۶: بررسی صحت پیش بینی مدل

داده مشاهده شده	تعداد کل مشاهده شده	تعداد پیش بینی صحیح	تعداد پیش بینی غیر صحیح	درصد پیش بینی صحیح	درصد پیش بینی غیر صحیح
انتخاب حسابرس متخصص صنعت	۲۰۴	۱۴۸	۵۶	۷۲.۵۵	۲۷.۴۵
عدم انتخاب حسابرس متخصص صنعت	۱۸۸	۱۲۹	۵۹	۶۸.۶۲	۳۱.۳۸
درصد کل	۳۹۲	۲۷۷	۱۱۵	۷۰.۶۶	۲۹.۳۴

شبه دولتی در ساختار مالکیت شرکت‌های نمونه پژوهش بیشتر باشد، حسابرسان حق الزحمه بیشتری را طلب می‌کنند. علاوه بر این، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که متغیر کنترلی اندازه موسسه حسابرسی (AUDIT SIZE) ارتباط معناداری با متغیر وابسته پژوهش دارند. از آنجایی که سطح معناداری آماره F کمتر از ۵٪ است، لذا مدل کلی رگرسیون معنادار بوده، علاوه بر آن، نتایج مربوط به ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که در کل دوره پژوهش حدود ۰/۸۹ از تغییرات متغیر وابسته پژوهش (حق الزحمه حسابرس) در سطح کل شرکت‌ها تحت تأثیر متغیرهای

۵-۲-۴ - فرضیه پنجم پژوهش

نتایج آزمون فرضیه پنجم پژوهش با استفاده از رگرسیون حداقل مربعات تعمیم یافته در جدول (۷) ارائه شده است. ضریب و آماره تی استیودنت برای متغیر درصد مالکیت نهادی شبه دولتی به ترتیب ۰/۰۲۸ و ۲.۱۲۰ است که در سطح خطای ۵ درصد معنادار است. علامت مثبت ضریب متغیر حاکی از این است که درصد مالکیت نهادی شبه دولتی بر حق الزحمه حسابرس تأثیر مثبت و معناداری دارد. این نتیجه فرضیه پژوهش را تأیید می‌کند. به عبارت دیگر هر چه میزان مالکیت نهادی شرکت‌های

مستقل و کنترلی بوده است. با توجه به وجود خودهمبستگی مرتبه اول در مدل از اتورگرسیون مرتبه اول استفاده گردید. از آنجائیکه آماره دوربین- واتسون این مدل ۲.۳۸ است و در محدوده بین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد بنابراین این مقدار بیانگر این موضوع است که بین باقیمانده‌ها خود همبستگی نوع اول وجود ندارد.

جدول ۷: نتایج آزمون فرضیه پنجم پژوهش

فرضیه پنجم پژوهش: شرکت‌های با مالکیت نهادهای شبه دولتی رابطه معناداری با حق الزحمه حسابرس دارد.						
$AF_{it} = \beta_0 + \beta_1 POLINST_{it} + \beta_2 RECINV_{it} + \beta_3 MOWN_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \beta_5 LOSS_{it} + \beta_6 LTD_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \beta_8 AUDIT SIZE_{it} + \beta_{10} DumIND_{it} + \beta_{11} DumYRS_{it} + \epsilon_{it}$						
متغیر پژوهش	ضریب متغیر	خطای انحراف استاندارد	آماره تی استیودنت	سطح معنی داری	عامل تورم واریانس متمرکز	عامل تورم واریانس غیر متمرکز
عرض از مبدا	۰.۶۴۴	۰.۰۱۳	۲.۱۶۷	۰.۰۰۰		
درصد مالکیت نهادهای شبه دولتی (POLINST)	۰.۰۲۸	۰.۰۱۹	۲.۱۲۰	۰.۰۳۰۶	۱.۳۶	۲.۵۱
نسبت موجودی کالا و حساب دریافتی به کل دارایی (INVREC)	۰.۰۰۶	۰.۰۰۷	۰.۸۸۵	۰.۳۷۶	۱.۸۱	۱.۸۲
مالکیت مدیریتی (MOWN)	۷.۶۸	۰.۰۱۱	۰.۰۰۶	۰.۹۹۴	۱.۲۶	۴.۶۵
نرخ بازده دارایی‌ها (ROA)	-۰.۰۱۷	۰.۰۲۱	-۰.۰۷۸	۰.۴۳۵	۱.۹۳	۶.۱۲۷
شرکت‌های زیان‌ده (LOSS)	۰.۰۱۳	۰.۰۰۸	۱.۶۰۳	۰.۱۰۹	۱.۲۰۴	۱.۲۵۳
نسبت بدهی بلند مدت به کل بدهی (LTD)	-۰.۰۵۰	۰.۰۲۵	-۱.۹۵۷	۰.۰۵۰۷	۱.۲۹۷	۳.۴۶۵
اندازه موسسه حسابرسی (AUDIT SIZE)	۰.۰۱۳	۰.۰۰۴	۳.۰۲۷	۰.۰۰۲	۱.۱۷۵	۱.۶۳۹
اهرم مالی (LVG)	-۰.۰۲۹	۰.۰۱۵	-۱.۸۷۹	۰.۰۶۰	۱.۵۸	۱.۵۹
AR(1)	۰.۸۶۱	۰.۰۱۷	۵۰.۵۳۶	۰.۰۰۰		
اثرات صنعت و دوره زمانی	کنترل شد					
ضریب تعیین	۰.۹۰	آماره F	۱۸۷.۱۰	۰.۰۰۰		
ضریب تعیین تعدیل شده	۰.۸۹	آماره دوربین واتسون	۲.۳۸			

منبع: محاسبات محقق

۳-۴- نتایج آزمون فروض رگرسیون

به هم متعامد هستند. یکی از جامع‌ترین روش‌ها برای بررسی هم خطی متغیرهای توضیحی در مدل، عامل تورم واریانس می‌باشد. اگر ضرایب مدل برآورد شده کمتر از عدد ۱۰ باشد، مشکل هم خطی وجود نخواهد داشت. (افلاطونی، ۱۳۹۴). برای بررسی این آزمون از آزمون جارکیو برا استفاده گردید. نتایج آزمون ناهمسانی واریانس و آزمون خود همبستگی در جدول (۸) به شرح زیر ارائه شده است.

صحيح بودن نتایج حاصل از تخمین مدل رگرسیون تا حد بسیار زیادی به مقادیر خطا و ویژگی‌های آن بستگی دارد. در صورتی می‌توان به نتایج رگرسیون اتکا کرد که ویژگی‌های اولیه مدل رعایت شده باشند. برای بررسی همسان بودن واریانس خطاهای مدل از آزمون بروش پاگان گادفری استفاده شده است. (بنی مهد و همکاران، ۱۳۹۵). یکی دیگر از فرض‌های اساسی در تخمین مدل رگرسیون، عدم خود همبستگی بین جملات خطا یا همبستگی سریالی می‌باشد. از روش‌های مرسوم برای بررسی وجود یا عدم وجود خود همبستگی بین مقادیر خطا در وقفه اول آزمون دوربین واتسون و در وقفه دوم آزمون بروش گادفری می‌باشد که خودهمبستگی را در مراتب مختلف ارزیابی می‌کند. همچنین یکی دیگر از فرضیات که در زمان استفاده از حداقل مربعات معمولی در نظر گرفته می‌شود، این است که متغیرهای توضیحی به هم وابسته نباشند. زمانی که بین متغیرهای توضیحی رابطه‌ای وجود نداشته باشد، گفته می‌شود آن‌ها نسبت

جدول ۸: نتایج آزمون ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی

نتایج آزمون مفروضات	آزمون خود همبستگی مرتبه ۲			آزمون ناهمسانی واریانس			شرح
	نتیجه	سطح معنی داری	آماره	نتیجه	سطح معنی داری	آماره	
حداقل مربعات معمولی	ندارد	۰/۰۵۲	۲/۹۷	ندارد	۰/۳۳	۱/۰۹	فرضیه اول
حداقل مربعات تعمیم یافته	ندارد	۰/۰۸	۲/۴۶	دارد	۰/۰۱	۱/۶۹	فرضیه دوم
حداقل مربعات معمولی	ندارد	۰/۴۷	۰/۷۴	ندارد	۰/۱۷	۱/۲۷	فرضیه سوم
رگرسیون لاجستیک باینری	کاربرد ندارد			کاربرد ندارد			فرضیه چهارم
حداقل مربعات تعمیم یافته	دارد	۰/۰۰	۱۰۷/۱۵	دارد	۰/۰۰	۴/۲۲	فرضیه پنجم

منبع: محاسبات محقق

شرکت در طی دوره زمانی ۱۳۹۶-۱۳۸۷ بررسی شده است. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل‌های رگرسیونی ترکیبی در طی دوره پژوهش استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که:

۱- شرکت‌های با مالکیت نهادی شبه دولتی ارتباط مثبت و معناداری با هزینه نمایندگی دارد این بدین معناست که ارتباط سیاسی در این شرکت‌ها می‌تواند به عنوان منبع مرئی و ملموس ارزشمندی عمل کند که می‌تواند برای بدست آوردن منافع و حمایت دولتی استفاده شود. بنابراین نفوذ سیاسی می‌تواند ابزاری کارآمد از اعمال تاثیر سیاسی برای مالکان تجارت‌های بزرگی باشد که تجارت‌های آنها شدیداً به قراردادهای دولتی بستگی دارد. نتایج این فرضیه استدلال تئوری نمایندگی را تایید می‌کند که شرکت‌های با مالکیت شبه دولتی می‌توانند از منابع آن برای مزایای سهامداران یا افراد داخلی مرتبط سیاسی به جای منفعت سهامداران استفاده کنند. ظهور شرکت‌های با ارتباط سیاسی می‌تواند سهامداران را در معرض خطر قرار دهد. بدین منظور که سهامداران نهادی و اقلیت را در معرض مسائل نمایندگی قرار دهد. نتایج این فرضیه با نتایج پژوهش صورت گرفته توسط خان و همکاران (۲۰۱۶) مطابقت دارد.

۲- نتایج فرضیه دوم پژوهش حاکی از آن است که شرکت‌های با مالکیت نهادی شبه دولتی ارتباط منفی و معناداری با کیفیت گزارشگری مالی دارد این بدین معناست که وجود مدیران سیاسی در شرکت‌های با مالکیت شبه دولتی منجر به انحراف شرکت از اهداف نهایی خود می‌شود که نه تنها بر وضعیت مالی بنگاه‌های اقتصادی تأثیر می‌گذارد، بلکه انگیزه‌های مدیران را نیز در ارتباط با گزارشگری مالی و تهیه صورت‌های مالی تحت تأثیر قرار می‌دهد. که انتظار می‌رود این امر در نهایت باعث ایجاد تفاوت‌های چشمگیر، در کیفیت صورت‌های مالی شرکت‌های دارای روابط سیاسی گردد. شرکت‌های با ارتباطات سیاسی می‌توانند از منابع آن برای مزایای سهامداران یا افراد داخلی مرتبط سیاسی به جای منفعت سهامداران استفاده کنند.

نتایج آزمون نشان داد که ناهمسانی واریانس و خود همبستگی در برخی از فرضیه‌های پژوهش وجود دارد که به منظور رفع مشکل ایجاد شده از روش رگرسیون تعمیم یافته (GLS) و اتورگرسیو مرتبه اول AR(1) استفاده شد. در فرضیه چهارم پژوهش با توجه به اینکه از متغیر وابسته دو وجهی بهره می‌برد برای تعیین پارامترهای مدل از رگرسیون لاجستیک باینری بهره گرفته شده است. با توجه به اینکه آزمون‌های مفروضات کلاسیک در خصوص رگرسیون حداقل مربعات معمولی (OLS) مطرح می‌شود لذا از کاربرد مفروضات کلاسیک در فرضیه چهارم چشم‌پوشی می‌گردد. همچنین نتایج آزمون هم خطی متغیرهای توضیحی در نگاره‌های نتایج برآورد رگرسیون فرضیه‌های - پژوهش ارائه شده است. با توجه به این که مقادیر هیچ کدام از متغیرهای توضیحی پژوهش بیش از ۱۰ نمی‌باشد می‌توان بیان کرد که بین متغیرهای توضیحی پژوهش همبستگی خطی شدیدی وجود ندارد. این موضوع نشان دهنده‌ی آن است که هم خطی بین متغیرهای مستقل اثر نامطلوبی بر برآوردهای روش حداقل مربعات ندارد. در خصوص نرمال بودن مقادیر خطا نتایج آماری بیانگر آن است که فرض نرمال بودن مقادیر خطا در برآوردهای رگرسیون فرضیه‌ها رد شده است. اما عدم برقراری این فرض نتایج برآورد را خدشه دار نمی‌کند بر اساس منابع آماری و قضیه حد مرکزی زمانی که حجم مشاهدات بالا باشد (در منابع آماری بیش از ۳۰ مشاهده)، توزیع تی استیودنت به نرمال بودن نزدیک می‌شود. بنابراین زمانی که حجم مشاهدات بالا باشد عدم برقراری این فرض قابل چشم‌پوشی است.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش بررسی رابطه بین شرکت‌های شبه دولتی و هزینه نمایندگی، گزارشگری مالی، تقسیم سود، سیاست انتخاب و حق الزحمه حسابرس در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. برای انجام این پژوهش تعداد ۱۱۳

نظریه دوم انتخاب حسابرس مورد تایید قرار می‌گیرد. نظریه دوم انتخاب حسابرس بر این استدلال است که شرکت‌های با ارتباط سیاسی که انتظار دارند که از نهادهای سیاسی قدرتمند مزایایی بدست آورند به دلایل زیر تمایلی به حسابرسان متخصص صنعت ندارند: ابتدا اینکه شرکت‌های دارای ارتباط سیاسی تمایل به ارائه اظهارات مالی مبهم‌تری هستند و دوم اینکه هرچه شفافیت بیشتری وجود داشته باشد قابلیت بهره‌مندی از مزایای خصوصی کاهش می‌یابد تا فعالیت‌های سیاسی خود را پنهان سازند یافته‌های این فرضیه مطابق با پژوهش صورت گرفته توسط حبیب و همکاران (۲۰۱۷) و مغایر با پژوهش بروکس (۲۰۱۶) می‌باشد.

۵- نتایج فرضیه پنجم بیان می‌کند که فارغ از هر انتخابی از آنجائیکه حسابرسان ریسک بالاتری را در خصوص شرکت‌های دارای ارتباط سیاسی ملاحظه می‌کنند. مراقبت‌های حرفه‌ای بیشتری را در کار حسابرسی اقدام می‌کنند و به تبع آن حق الزحمه‌های حسابرسی بالاتری را مطالبه می‌کنند در نتیجه سرمایه‌گذاران نهادی احتمالاً در خصوص شرکت‌های با ارتباط سیاسی با ریسک بالاتری مواجه هستند. سرمایه‌گذاران نهادی به منظور ادای حقوق اعتباری به سهامدارانشان احتمالاً اقدام حسابرسی بیشتری را برای شرکت‌های با ارتباط سیاسی درخواست می‌کنند سوابق شرکت‌های دارای ارتباط سیاسی نشان می‌دهد که شرکت‌های دارای ارتباط سیاسی اغلب از کیفیت پایین گزارشگری مالی، عدم شفافیت و مسئله نمایندگی برخوردار می‌باشند. در نتیجه عقیده بر این است که حسابرسان دستمزدهای بالاتری را از این گونه شرکت‌ها مطالبه می‌کنند تا ریسک دعوی قضایی را پوشش دهند. افزایش ریسک دعوی قضایی باعث می‌شود که روند عادی عملیات حسابرسی تغییر یابد و بررسی‌های بیشتری صورت گیرد و در نتیجه دستمزدهای حسابرسی افزایش می‌یابد. یافته‌های پژوهش مطابق با یافته پژوهش مینگ تی و همکاران (۲۰۱۷) می‌باشد.

۵-۱- پیشنهاداتی ناشی از یافته‌های پژوهش

از آنجائیکه پژوهش‌های متعددی از جمله این پژوهش نشان می‌دهد که وجود شرکت‌های دارای ارتباط سیاسی می‌تواند آثار زیانباری از جمله عدم شفافیت گزارش‌های مالی بر جای بگذارد. و باعث ناکارایی بازار سرمایه گردد به سازمان بورس اوراق بهادار پیشنهاد می‌گردد قوانین سختگیرانه‌تری در خصوص اینگونه شرکت‌ها اعمال کند.

همچنین به سازمان بورس و اوراق بهادار پیشنهاد می‌شود که برای رونق اقتصاد بخش خصوصی، تا حد امکان اجازه انتخاب مدیران سیاسی را در پست‌های

که این رفتار می‌تواند سهامداران را در معرض خطر قرار دهد. در این محیط مدیران سعی بر آن دارند تا با عدم شفافیت گزارشگری مالی، فعالیت‌های سیاسی خود را پنهان سازند. همچنین با توجه به اینکه برخی از پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه ارتباط سیاسی (بادآور نهندی و تقی زاده خانقاه، ۱۳۹۷) و (لین و همکاران، ۲۰۱۶) نشان از تضعیف عملکرد شرکت‌های دارای ارتباط سیاسی می‌دهد. و این عملکرد ضعیف موجب می‌گردد که مدیران برای حفظ جایگاه خود به استفاده از رویه‌های حسابداری متهورانه رغبت بیشتری داشته باشند. نتایج این فرضیه با پژوهش‌های صورت گرفته توسط پن و تیان (۲۰۱۷) و چن و همکاران (۲۰۱۱) مطابقت دارد.

۳- نتایج فرضیه سوم حاکی از آن است که شرکت‌های با مالکیت نهادی شبه دولتی ارتباط مثبت و معناداری با پرداخت سود سهام دارد. به عبارت دیگر هر چه میزان مالکیت نهادی شرکت‌های شبه دولتی در ساختار مالکیت شرکت‌های نمونه پژوهش بیشتر باشد، سود سهام بیشتری به سهامداران پرداخت می‌گردد. از نتایج فرضیه سوم پژوهش می‌توان چنین استنباط کرد که شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی به جهت وجود حمایت سیاسی و بهره‌مندی از مزایای این حمایت‌ها دارد وجوه نقد کمتری نگهداری می‌کنند زیرا مدیران اینگونه شرکت‌ها یا می‌توانند نیازهای خود را با سطح اعتباری بالاتری که نیاز به پرداخت سریع وجه نقد ندارد، تهیه نمایند و یا در صورت نیاز به منابع مالی، در زمان کوتاه‌تری به این منابع دسترسی خواهند داشت. از این رو احتمال جلب حمایت سرمایه‌گذاران بالقوه از طریق پرداخت سود سهام بیشتر وجود دارد. شرکت‌های دارای حمایت‌های سیاسی نسبت به فشارهای بازار و رقابت‌های معمول حساس نیستند. این شرکت‌ها از ریسک کمتری نسبت به سایر شرکت‌ها برخوردار بوده و انتظارات سرمایه‌گذاران نسبت به نرخ بازده سرمایه‌گذاری نیز کمتر است. مسلماً این شرکت‌ها هنگام مواجهه با بحران‌های مالی از حمایت‌های مالی دولت برخوردار می‌شوند، از این رو احتمال ورشکستگی آنها کمتر است. در مجموع ارتباطات سیاسی از طریق دولت، چه بواسطه حضور افراد سیاسی در بدنه شرکت‌ها، و یا از طریق مالکیت دولت و نهادهای دولتی به عنوان سهامدار در این شرکت‌ها، می‌تواند شرایط را برای تسهیل سیاست‌های تقسیم سود و افزایش جذابیت‌های سرمایه‌گذاری فراهم نماید. نتایج این پژوهش با یافته‌های بوباکری و همکاران (۲۰۱۲) مطابقت دارد. و مغایر با یافته‌های کائو و همکاران (۲۰۱۲) است.

۴- نتایج فرضیه چهارم حاکی از آن است که شرکت‌های با مالکیت نهادی شبه دولتی ارتباط منفی و معناداری با انتخاب حسابرس متخصص صنعت دارد. بر اساس نتایج بدست آمده

◀ ارایه پژوهشی در خصوص کیفیت سود، کیفیت حاکمیت شرکتی، رتبه افشا، ارزش شرکت قبل و بعد از خصوصی سازی

◀ پیشنهاد می‌گردد تا در تحقیقات آتی سایر متغیرهای حسابداری از جمله حاکمیت شرکتی، محافظه‌کاری، دقت پیش‌بینی سود و بحران مالی را در شرکت‌های با مالکیت شبه دولتی مورد بررسی قرار دهند.

◀ ارایه پژوهشی در خصوص نقش نظارتی کمیته حسابرسی در رابطه بین شرکت‌های با مالکیت نهادی شبه دولتی و انتخاب حسابرس.

محدودیت‌های پژوهش

یکی از عمده‌ترین مشکلاتی که در اغلب کشورهای جهان سوم وجود داشته و در ایران نیز به چشم می‌خورد، دسترسی به اطلاعات به خصوص اطلاعات درست و دقیق است. معمولاً، هر تحقیقی در مراحل مختلف با محدودیت‌هایی همراه می‌باشد و در تحقیق حاضر نیز محدودیت‌هایی به شرح زیر وجود داشته است:

◀ در یک پژوهش علمی نظیر هر فعالیت دیگری مشکلاتی وجود دارد که مانع از روند فعالیت در شرایط عادی می‌شود و نتایج پژوهش را تحت تاثیر قرار می‌دهد. محدودیت‌هایی در راستای انجام پژوهش حاضر قابل ذکر است تعداد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به نسبت بورس‌های توسعه یافته کمتر می‌باشد. لذا نمونه مورد بررسی پائین‌تر از پژوهش‌های مشابه در کشورهای توسعه یافته است. اثرات ناشی از تورم و تفاوت در روش‌های حسابداری نیز بر رویدادهای مالی ممکن است بر نتایج پژوهش اثر گذار باشد که به دلیل عدم دسترسی به اطلاعات، تعدیلی از این بابت در نتایج پژوهش صورت نگرفته است.

◀ عمده‌ترین محدودیت حاضر که در تفسیر یافته‌های پژوهش و تعمیم آن باید مدنظر قرار گیرد، عدم ذکر هزینه‌ها و ارتباطات سیاسی به طور مشخص در یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی برخی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد.

مدیریت ارشد محدود کنند و سازوکارهای نظارتی ویژه‌ای را برای اقدامات این مدیران در نظر بگیرند.

◀ اجرای نادرست اصل ۴۴ قانون اساسی منجر به این شده که اینگونه واگذاری بنگاه‌ها به نهادهای عمومی غیردولتی، باعث گسترش غیرمستقیم و مجدد بدنه دولت و ایجاد دولت موازی با دولت مرکزی گردد. زمانی که بنگاه‌های دولتی در جریان واگذاری در انحصار نهادهای شبه‌دولتی قرار می‌گیرند، انحصارگر بدون پاسخگویی به هیچ مرجع قانونی، شرایط خود را بر مصرف کننده تحمیل می‌کند. لذا به منظور شکوفایی و رونق بورس اوراق بهادار که موتور محرک اقتصاد کشور می‌باشد. سازمان خصوصی را به رعایت درست اصل ۴۴ قانون اساسی در بحث واگذاری شرکت‌ها توصیه می‌نماید.

◀ با توجه به عدم تمایل شرکت‌های با مالکیت شبه دولتی به انتخاب حسابرس متخصص صنعت، به سازمان بورس و اوراق بهادار و جامعه حسابداران رسمی پیشنهاد می‌شود به منظور ارتقای کیفیت حسابرسی، موضوع روابط سیاسی را در رسیدگی و نظارت بر گزارش حسابرسی موسسات حسابرسی مدنظر قرار دهند.

◀ همچنین با توجه به اینکه با افزایش هزینه‌های نمایندگی، میزان تقاضا برای کیفیت خدمات حسابرسی و اعتباردهی به اطلاعات افشا شده افزایش می‌یابد، لذا به سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی شرکت‌هایی که دارای رابطه نمایندگی هستند، پیشنهاد می‌شود در تصمیم‌گیری‌های خود به کیفیت موسسات حسابرسی که شرکت‌ها را مورد بررسی قرار می‌دهند توجه کنند.

۲-۵- پیشنهاد آتی پژوهش

◀ شواهد تجربی نشان داده است که استقرار نظام راهبری شرکتی مناسب، موجب کاهش هزینه نمایندگی می‌شود، لذا پیشنهاد می‌شود در پژوهشی تاثیر نظام راهبری شرکتی را بر رابطه بین شرکت‌های دارای مالکیت شبه دولتی و هزینه نمایندگی مورد مطالعه قرار گیرد.

◀ بررسی مقایسه‌ای فرضیه‌های پژوهش بین شرکت‌های خصوصی واقعی با شرکت‌های با مالکیت نهادی شبه دولتی به منظور تخصیص بهینه منابع.

فهرست منابع

- منصوری، ابراهیم، دارابی، رویا، حاجیها، زهره (۱۴۰۲). تحلیل ارتباط معیارهای عملکرد و جریان نقد سرمایه گذاری با تاکید بر نقش ارتباطات سیاسی شرکت، فصلنامه دانش سرمایه گذاری، دوره ۱۲، شماره ۱، صص ۱۸۱-۲۰۲.
- نجاری، محمد رضا، برزگر، قدرت اله، بررسی ارتباط بین ارتباطات سیاسی با سیاست تقسیم سود و معاملات با اشخاص وابسته در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دومین همایش بین المللی مدیریت و حسابداری ایران (۱۳۹۴) ۱۳ اسفند.
- نیکومرام، هاشم، بنی مهد، بهمن، رهنمای رود پستی، فریدون و کیانی، علی، اقتصاد مبتنی بر روابط، روابط سیاسی و کیفیت ارقام تعهدی، فصلنامه دانش حسابرسی (۱۳۹۲) سال سیزدهم، شماره ۱۲.
- Almarayeh, T., Tahtamouni, A., Al-Hamadeen, R., Alaodat, H., & Alsoboa, S. (2023). Exploring the relationship between corporate governance and firm's performance: Does political connection matter? *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 34, 86-103. <https://doi.org/10.1002/jcaf.22597>.
- Benjamin, Samuel, Mat zain, mazlina, Abdul Wahab, Effiezal, Political Connections and Dividends Payout in Malaysia: The Influence of Institutional Investors, *Financial Markets & Corporate Governance Conference*, (2015).
- Beasley, M. S., & Petroni, K. R. Board independence and audit firm type. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, (2001). 20 (1), 97.
- Brooks, Lily, Political Connection and the Demand for Industry Specialist Auditors, *Accounting and Finance Research*, (2016), Vol. 5, No. 1: 210-231.
- Boubakri N, Cosset J, Walid S The impact of political connections on firms' operating performance and financing decisions. (2012) *J Financ Res* 35:397-423.
- Brandt, M., Brav, A., Graham, J. & Kumar, A. (2010). The diosyncratic volatility puzzle: time trend or speculative episodes? *Review of Financial Studies*, 23(2), 863-899.
- Cao, J., Huang, S., Liu, Q., Tian, G. G., The stock market implications of political connections: Evidence from firms' dividend policy. *Financial Management Association Meeting, Phuket, Thailand*, (2012), 1-35.
- Chaney, P., Faccio, M., & Parsley, D. The quality of accounting information in politically connected firms. *Journal of Accounting and Economics*, (2011). 51 (1-2), 58-76.
- Dicko, Saidatou, Political connections, ownership structure and quality of governance, *International Journal of Managerial Finance*, (2017), Vol. 13 Issue: 4, pp.358-377.
- آقایی محمد علی، ناظمی اردکانی مهدی. تخصص حسابرسی در صنعت و مدیریت ارقام تعهدی اختیاری. دانش حسابرسی. ۱۳۹۱؛ ۱۲ (۴۶): ۴-۱۷.
- ابراهیمی، کاظم، بهرامی نسب، علی و حسن زاده، مهدی، واکاوی کیفیت گزارشگری مالی و اجتناب مالیاتی در پرتو مالکیت دولتی و ارتباطات سیاسی، "فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت سازمان‌های دولتی، (۱۳۹۶)، سال پنجم، شماره ۲، صص ۱۵۱-۱۶۶.
- افلاطونی، عباس، (۱۳۹۴)، تجزیه و تحلیل آماری با EVIEWS در تحقیقات حسابداری و مدیریت مالی چاپ دوم، تهران، انتشارات ترمه.
- احمدی، جمال (۱۴۰۲). بررسی رابطه بین احساسات سرمایه گذاران و گزارشگری مالی متقلبانانه با تاکید بر ارتباطات سیاسی، فصلنامه چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۶، شماره ۷۸، صص ۵۲-۷۱.
- بنی مهد، بهمن، عربی، مهدی، حسن پور، شیوا، (۱۳۹۵). پژوهش‌های تجربی و روش شناسی در حسابداری، انتشارات ترمه.
- بابایی پر کوهی، زینت، ابراهیمی، سید کاظم، امری اسرمی، محمد (۱۴۰۲)، تاثیر مالکیت دولتی، ارتباطات سیاسی و معامله با اشخاص وابسته بر تامین مالی برون سازمانی و سرمایه گذاری، فصلنامه راهبرد مدیریت مالی، سال یازدهم، شماره چهل و یکم، صص ۵۳-۷۶.
- حسنی، محمد. (۱۴۰۰). تأثیر روابط سیاسی هیئت مدیره و کیفیت انتشار و افشای اطلاعات بر سود تقسیمی شرکت‌ها. *حسابداری و منافع اجتماعی*-11(4), 157-186. doi: 10.22051/jaasci.2021.29757.1572
- پوراحمدی، حسین. اقتصاد سیاسی تعامل دولت و نظام جهانی در تدوین سیاست خارجی. *مجله‌ی سیاست خارجی*، (۱۳۸۱) ش ۶۴: صص ۱۰۸۲-۱۰۵۱.
- داودی نصر، مجید، حبیبی، فاطمه، بررسی تاثیر ارتباطات سیاسی بر مدیریت سود واقعی و مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، کنفرانس بین المللی مدیریت و علوم اجتماعی، (۱۳۹۴) ۲۰ اسفند ۱۳۹۴، امارات، دبی.
- رضایی، فرزین و ویسی حصار، ثریا، اثر روابط سیاسی با دولت بر رابطه بین تمرکز مالکیت با کیفیت گزارشگری مالی و هزینه سهام عادی. *بررسیهای حسابداری و حسابرسی*، (۱۳۹۳)، دوره ۲۶، شماره ۴، صص ۴۴۹-۴۷۰.

- Duo, Yi, ESSAYS ON POLITICALLY CONNECTED FIRMS, 2017, Ph.d. thesis, THE UNIVERSITY OF BRITISH COLUMBIA.
- Faccio, M, "Politically-connected firms", American Economic Review, (2006), Vol. 96 No. 1, pp.369-386.
- Habib, Ahsan. Muhammad, Abdul Haris. Jiang, Haiyan. Political connections, related party transactions, and auditor choice: Evidence from Indonesia, Journal of Contemporary Accounting & Economics, (2017), Volume 13, Issue 1, April 2017, Pages 1-19.
- Khan Arifur, Getie Mihret. Dessalegn, Badrul Muttakin, Mohammad, Corporate political connections, agency costs and audit quality, International Journal of Accounting & Information Management, (2016), Vol. 24 Iss 4 pp. 357 – 374.
- Liu, X., Saidi, R. & Bazaz, M. (2014). Institutional Incentives and Earnings Quality: The Influence of Government Ownership in China. Journal of Contemporary Accounting and Economics, 10, 248-2611.
- Ming Tee, Chwee, Gul, Ferdinand, Boon Foo, Yee, Ghee The, Chee, Institutional Monitoring, Political Connections and Audit Fees: Evidence from Malaysian Firms, International Journal of Auditing, (2017), 84 (2), 1-13.
- Mosco, Vincent. (2009). Political Economy of Communication: Rethinking and Renewal. Second Edition. London: Sage ["Overview of the Political Economy of Communication," and "What is Political Economy?: Definitions and Characteristics": 1 36].
- Pan, X., Tian, G. G. (2017). Political connections and corporate investments: Evidence from the recent anti-corruption campaign in China. Journal of Banking and Finance, In Press, DOI: 10.1016/j.jbankfn.2017.03.005.
- Shen, C.-H., Lin, C.-H. and Wang, Y.-C. Do strong corporate governance firms still require political connection, and vice versa? International Review of Economics and Finance, (2015). 39:107–120.
- Shleifer, A. and Vishny, R "A survey of corporate governance", Journal of Finance, (1997), Vol.52 No. 2, pp. 737-783.
- Tantawy, S.M. and Moussa, T. (2023), "The effect of political connections on firms' auditor choice decisions and audit opinions: evidence from Egypt", Asian Review of Accounting, Vol. 31 No. 3, pp. 414-436. <https://doi-org.access.semantik.com/10.1108/ARA-07-2022-016>
- Yu, F., & Yu, X. Corporate lobbying and fraud detection. Journal of Financial and Quantitative Analysis, (2011), 46 (6), 1865-1891.
- Wang, Zhi. Chen, Mei-Hui. Lung Chin, Chen and Qi Zheng. Managerial ability, political connections, and fraudulent financial reporting in China. J. Account. Public Policy, (2017), Vol. 24 Iss 4 pp. 357 – 374.

Accounting Knowledge & Management Auditing

Vol. 14/ No. 56/ Winter 2024

Investigate the Relationship Between Quasi-Governmental Companies with Agency Cost, Financial Reporting Quality and Fiscal and governance policy Firms: The test Theory of Political Economy

Hossein Jannat Makan

Assistant Professor, Accounting Department, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Khuzestan, Iran
(Corresponding Author)
Ho.Jannat1987@iau.ac.ir

Shahrukh Bozorgmehrian

Assistant Professor, Accounting Department, Masjed Soleiman Branch, Islamic Azad University, Khuzestan, Iran
Bozormehrian97@gmail.com

Mohsen Jannat Makan

Master's Student, Accounting Department, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Khuzestan, Iran
Rastapopofarm1@gmail.com

Abstract

By passing the law enforcement of the General Policies of Article 44 of Constitution, the policy of privatization and downsizing of government has been pursued more seriously in our country. This has led to the creation of quasi-governmental companies. Returning these companies to the quasi-government sector can affect financial and governance decisions. For this reason, in the present study, we examined the relationship between quasi-governmental companies with agency cost, the quality of financial reporting, dividend, the policy of selecting auditor and auditor fees in companies listed on the Tehran Stock Exchange. The percentage of quasi-governmental institutional ownership was used to measure political connections. We extracted data on 113 companies listed on the Tehran Stock Exchange for a ten-year period (2013 to 2022). For hypothesis testing, we used regression model of the panel data and statistical software EVIEWS 9.5. The research results show that quasi-governmental institutional ownership companies have a positive and significant relationship with agency cost. The results of the second hypothesis show that the quality of financial reporting in such companies is low. In addition, the third hypothesis shows that these companies pay more dividends in order to attract investors. The results of the fourth and fifth hypothesis about the selection of an audit institution indicate that these companies show less willingness to select Industry specialist auditor. Furthermore, due to the high risk in the audit of such companies, auditors require more fees.

Keywords: political connection, Quasi-Governmental Companies, Agency Cost, Financial Reporting Quality, Industry specialist auditor.

